SØDAL EFTER 1919 OG STATSHUSMANDSBRUGENE PÅ SØDAL MARK

L. Yding Sørensen

SØDAL EFTER 1919 OG STATSHUSMANDSBRUGENE PÅ SØDAL MARK

L. Yding Sørensen

Layout og tryk: A. Rasmussens Bogtrykkeri, Ringkøbing
Papir: Silk 130 g
Omslag: Chromocard 260 g
Skrifttype: Times New Roman

ISBN: 978-87-85092-52-6

Omslagsbillede: Sødalvej 21

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	side 5
Indledning	side 7
Sødal efter 1919 og baggrunden for udstykningen af en del af Sødals jorder til statshusmandsbrug	side 9
Luftfoto af Sødal 1990	side 18
De enkelte statshusmandsbrug på Sødal mark og deres ejere	side 19
Sammendrag	side 56
Matrikelkort	side 59
Strukturudviklingen på Sødal mark	side 60
Statshusmandsbrugenes opstart, bygninger, drift og økonomi	side 61
Udstykningens samfundsmæssige betydning	side 70
Appendix 1. Lovgivning vedrørende statshusmandsbrug	side 72
Appendix 2. Strukturudviklingen i dansk landbrug generelt	side 78
Kilder	side 81

FORORD

Formålet med denne publikation er at beskrive den spændende udvikling på den gamle herregård Sødal's jorder efter 1919 med etablering af 15 nye statshusmandsbrug og hjem på de tidligere herregårdsmarker.

Men jeg har jo ikke været alene om denne beskrivelse. Som det fremgår af den lange kildefortegnelse bag i bogen har jeg fået god hjælp af mange tidligere og nuværende ejere – og af mange med slægtsbånd eller kendskab til tidligere ejere.

Det har været spændende, hyggeligt og givtigt at samtale med jer alle, og det er vemodigt, at vores samarbejde nu er slut. Men en stor tak til alle for hjælpen.

Også tak til korrekturlæserne og herunder især til min hustru Alice og til parret på Sødalvej 27, Betty og Hans Peter Jakobsen, som efter snart 58 år på Sødal mark har særlige forudsætninger for at kunne berette om udviklingen på de 15 ejendomme.

Sidst, men ikke mindst, tak til:

Fonden for Sparekassen i Skals og Landboforeningen Midtjylland for økonomisk støtte til publikationens fremstilling.

Dagli'Brugsen i Rødding og Lokalarkivet i Ørum for publikationens salg.

Leo Yding Sørensen
Ringkøbing, februar 2015

INDLEDNING

Udviklingen i dansk landbrug i første halvdel af 1900-tallet var stærkt præget af indførelsen af en udstykningspolitik, som blev gennemført med baggrund i love fra 1899 og 1919. Se appendix 1.

Baggrunden for denne udstykningspolitik – eller socialpolitik - var i første omgang i slutningen af 1800-tallet at sikre arbejdskraften til de større landbrug. I anden omgang i begyndelsen af 1900-tallet blev det primære formål med udstykningspolitikken at etablere selvstændige landbrug til det store befolkningsoverskud på landet – landbrug af en størrelse, der kunne ernære og beskæftige en familie.

Især folk på landet fik mange børn dengang. 6, 7 eller flere børn var ganske almindeligt. Men kun et af børnene kunne jo overtage forældrenes bedrift. Formålet med udstykningspolitikken blev derfor at sikre så mange som muligt af de unge på landet et selvstændigt brug, som kunne give fuld beskæftigelse og et rimeligt udkomme for en familie. Derved kunne man begrænse antallet af unge, der var henvist til at søge beskæftigelse som arbejdsmænd i byerne eller udvandre, som var de eneste realistiske alternativer for de fleste.

Vurderingen var, at efterspørgslen efter fødevarer ville være mere stabil end for de fleste industrivarer, og at en rationel landbrugsproduktion ville kunne opnås allerede i forholdsvis lille skala, især i den animalske sektor. Alle arbejdsprocesser i husdyrbruget var jo endnu i begyndelsen af 1900 tallet manuelle, og der var ikke muligheder for investeringer i arbejdsbesparende teknik, der kunne give stordriftsfordele i en animalsk primærproduktion. De stordriftsfordele, der var behov for at realisere i den videre forarbejdning af produktionen, kunne opnås gennem andelsmejerier og - slagterier, der var vokset frem i et stort antal siden 1880erne, og hvor husmændene var i stand til at gøre sig gældene gennem princippet om én mand, én stemme.

Fortalerne for udstykningspolitikken fandt, at tilværelsen som selvstændige husmænd ville kunne sikre de unge på landet rimelige og stabile arbejds- og indtægtsforhold, og alt i alt give dem og deres familier et bedre og mere indholdsrigt liv end en tilværelse som ufaglærte arbejdsmænd i byerne, hvor de i kriseperioder ville blive udsat for arbejdsløshed og hvor boligforholdene ofte var meget ringe. En udstykningspolitik forventedes også at medføre en større landbrugsproduktion og beskæftigelse samt øgede indtægter i landbruget til gavn for samfundshusholdningen.

Der var naturligvis også modstandere af udstykningspolitikken. Denne modstand, som ikke var særlig højlydt, kom især fra kredse i det store

landbrug og fra kredse, som ikke syntes, at Staten skulle bruge tid og penge på at oprette husmandsbrug.

Kravet om udstykning til nye husmandsbrug blev især fremført af husmandsforeningerne, som begyndte at blive dannet sidst i 1800-tallet. De samvirkende danske Husmandsforeninger blev dannet i 1910. Den politiske styrke bag bestræbelserne om udstykning kom især fra Det radikale Venstre efter dette partis dannelse i 1905 og fra Socialdemokratiets stigende repræsentation i Rigsdagen efter systemskiftet i 1901. Venstre bakkede også op om udstykningspolitikken om end mindre højrøstet end Det radikale Venstre og Socialdemokratiet.

Betegnelsen statshusmandsbrug gælder for ejendomme, der er oprettet i henhold til love om statshusmandsbrug, og hvor oprettelsen hovedsagelig er finansieret ved statslån.

SØDAL EFTER 1919 OG BAGGRUNDEN FOR UDSTYKNINGEN AF EN DEL AF SØDALS JORDER TIL STATSHUSMANDSBRUG

Herregården Sødals ældre historie er beskrevet af Jette Giversen i publikationen: „Tjele på langs" i 1998, og af Jørgen Dalager ligeledes i „Tjele på langs" i 2014 . I denne publikation omfatter omtalen af Sødal derfor kun tiden fra 1919. Dog med en enkelt undtagelse.

Denne undtagelse er Rane Jonsen, den eneste ejer af Sødal, som har haft danmarks-historisk betydning. Han beskrives således af Jørgen Dalager:

„Hovedgården Sødals oprindelige navn var Stabelgård. Ifølge historien skal den tidligere have tilhørt Kong Erik Klippings (1259 – 1286) kammertjener Rane Jonsen (død 1294). Denne ejede flere gårde på Viborg egnen. Stapelgårds beliggenhed kender vi ikke præcis. Der er formodninger om, at den har ligget ved den gamle Røddingvej noget sydligere end Sødal. Formentlig er den så blevet flyttet efter kongemordet i Finderup i 1286. Den nye gård fik navn efter dens beliggende i Sødalen".

Afdøde Sigurd Verner Pedersen, tidligere ejer af Sødalvej 10, hævdede, at Stabelgård lå ved den nuværende Enghavevej i området omkring Enghavevej 44. Begrundelsen for dette synspunkt kendes ikke i dag.

Den sidste adelige ejer af Sødal herregård og de tre kirker i Rødding, Løvel og Pederstrup, løjtnant, kammerjunker og lensgreve Paul Ludvig Petersdorff, døde den 9. juli 1919 og ligger begravet på Rødding kirkegård ved siden af frk. Dorothea Clasen, hans husholderske gennem mange år, der døde den 13.1.1934. Paul Ludvig Petersdorff kom fra grevskabet Roepstorff, der bl.a. havde godset Ensidelsborg (efter 1931: Egebjerggård) på Fyn, som han sammen med lensgrevetitlen arvede i 1916. Paul Ludvig Petersdorff overtog Sødal i 1866 for 60.050 rigsdaler. Med ham uddøde slægten Petersdorff på mandssiden i Danmark.

Paul Ludvig Petersdorff var en dygtig og respekteret mand på egnen, hvilket bl.a. fremgår af, at han en tid var formand for Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd, i 6 år medlem af Viborg amtsråd og i perioden 1879 – 1889 var han næstformand for Viborg Amts Landøkonomiske Forening, og fra1889 til 1905 var han formand.

Han døde som ungkarl, og der var ingen sønner eller døtre til at videreføre Sødal efter ham.

Til at bestyre boet som eksekutorer efter Paul Ludvig Petersdorff bevilgede kong Christian den X højesteretssagfører Frits Bülow og amtmand og kontorchef i Justitsministeriet Christian Lundbye, begge København. Denne bevilling blev givet den 22.8.1919 og tinglyst den 29.9.1920.

Eksekutorerne solgte med købekontrakt af 8.12.1919 følgende ejendomme til dir. Henry Carlsen, København:

Sødal hovedgård	1 aa m.fl., Sødal Hgd., Rødding
Sødal hovedgård (skoven)	1 af m.fl., Sødal Hgd., Rødding
Rødding (skoven)	1 b, Rødding
Rødding (skoven)	1 o, Rødding
Kistrup	9 a, Kistrup, Løvel
Åstrup	5, Åstrup, Løvel
Tårupgårde	1 b, 1 c og 5, Tårupgårde, Vammen

Det samlede areal blev opgjort til ca. 456 ha, og prisen var 305.000 kr.. Købekontrakt og skøde blev ikke tinglyst før den 17.8.1921.

Overdragelsen omfattede også Rødding, Løvel og Pederstrup kirker samt et legat på 600 kr. fra 1824, der skulle forsyne kirkerne med vokslys.

Endvidere måtte Paul Ludvig Petersdorffs husholderske, frk. Dorothea Clausen, blive boende i hovedbygningen indtil den 1.2.1920. Hun købte hus på Ingstrupvej 19 i Rødding inden da.

Det har desværre ikke været muligt at finde mærmere oplysninger om dir. Henry Carlsen.

Efter dette køb gik dir. Henry Carlsen i gang med at frasælge en stor del af Sødals jorder for at gøre engagementet i ejendommen til en god forretning. Det hedder på godt dansk gårdslagtning.

Første trin i planen var den 8.12.1919 at give godsforvalter Christian Christiansen, Søbysøgård på Fyn, fuldmagt til at sælge ovennævnte matrikelnumre på Henry Carlsens vegne. Det har ikke været muligt at klarlægge forbindelserne mellem Henry Carlsen og godsforvalteren, så vi ved ikke, om godsforvalteren var økonomisk involveret i Henry Carlsens forretninger, om der var familieskab eller om han som landbrugskyndig blot var engageret til at sælge arealer fra Sødal. Fuldmagten blev tinglyst den 17.8.1921.

Dernæst blev der jf. lov nr. 93 af 6.4.1906 om jords udstykning og sammenlægning, hvorefter al udstykning skulle godkendes af Landbrugsministeriet, sendt en ansøgning til ministeriet om tilladelse til at foretage følgende udstykninger af landbrugsjord fra Sødal:

- Matr. nr. 1 ax og 1 be, Sødal Hgd., Rødding, til lensgrevinde Scheel-Plessen, godset Fussingø. 68,4 ha.
- Matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd., Rødding, til gårdejerne Søren Møller og Peter Thorup, Rødding. 59,9 ha.
- Matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., Rødding, til Jørgen Sehested, Broholm. 40,9 ha (hede).

- Matr. nr. 1 aæ, Sødal Hgd., Rødding til Jørgen Sehested, Broholm. 4,1 ha (hede).

Se matrikelkortet side 59, hvor der på de enkelte parceller er anført, hvilke af de ovennævnte matr. numre, de er udstykket fra.

Disse udstykninger var ved Henry Carlsens køb af Sødal alle en del matr. nr. 1 aa, Sødal Hgd., men de blev i forbindelse med denne første udstykning ommatrikuleret og tildelt egne matrikelnumre. Udstykningstilladelsen blev givet den 15.7.1921.

Inden Christian Christiansen nåede at træde i funktion som befuldmægtiget for Henry Carlsen solgte eksekutorerne pr. 1.1.1920 matr. nr. 1b og 1c, Tårupgårde, Vammen til Anders Peter Petersen, Vammen, for 13.500 kr., matr. nr. 5, Åstrup, Løvel, til V. Kisum og L. Ejlert, Viborg, for 47.120 kr. og matr. nr. 9 a, Kistrup, til gdr. Laust Nielsen Laustsen, Skals. Disse handler blev tinglyst den 25.5.1920.

De efterfølgende frasalg, der blev foretaget af godsforvalter Christian Christiansen, bestod af salg af 1. Sødal skov, matr. nr. 1 af m.fl., 2. salg af matr. nr. 1 az og 1 aæ, Sødal Hgd., Rødding, 3. salg af matr. nr. 1 ax og 1 be, Sødal Hgd., Rødding samt 4. salg af matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd, Rødding.

1. Salg af Sødal skov, matr. nr. 1 af m.fl., Sødal Hgd., Rødding

Sødal skov inklusive matr. nr. 1 b og 1 o, Rødding og matr. nr. 5, Tårupgårde, Vammen, og inklusive 5 huse, blev solgt den 11.6.1920 til Jørgen Sehested, senere stamherre 1924-1977 på Broholm gods på Fyn. Han var ikke et af Vorherres bedste børn. Efter besættelsen i 1940 indmeldte Jørgen Sehested sig i det danske nazi parti, DNSAP, og han havde under besættelsen et tæt samarbejde med besættelsesmagten, så tæt, at han efter krigen blev idømt 8 års fængsel for landsforræderi og anden landsskadelig virksomhed.

Handelen var betinget af, at ejerne og fremtidige ejere af parcellerne matr. nr. 1 ax og 1 be skulle have fri og uhindret færdsel og kørsel gennem skoven fra den offentlige vej, der fører til Vrå over matr. nr.1 af og 1 bc. Der er tale om vejret på veje i den del af Sødal skov, der ligger vest for Vråvej. Det var ligeledes en betingelse, at ejeren af matr. nr. 1 af og 1 bf samt 1 aø skulle have ret til fri og uhindret færdsel og kørsel ad den over matr. nr. 1 ax førende markvej fra skoven og ud til Sødalvej nr. 33.

Prisen for skoven var 185.000 kr.. Handelen blev tinglyst den 17.8.1921.

Jørgen Sehested solgte 18.10.1927 Sødal skov videre til skovtaksator og forstkandidat Kr. Lund i 1927 for 127.000 kr.. Kr. Lund døde i 1960, og enken, Marie Kirstine Lund, solgte skoven videre til sønnen Preben Lützau

Lund i 1960 for 206.960 kr. inklusive aftægtsydelser til Marie Kirstine Lund. Han solgte i november 1971 skoven for 1.010.600 kr. til Annegrethe og Thyge Gertz (Annegrethe Gertz er barnebarn af Poul Larsen, en af stifterne af FLS virksomheden). Skovens areal var da på 182,2672 ha. I 1992 overtog Lise og Agner Mou, senere Mou Holding A/S, Esbjerg, skoven for 8,9 mio. kr..

2. Salg af matr. nr. 1 az og 1 aæ, Sødal Hgd., Rødding

Matr. nr. 1 az og nr. 1 aæ blev solgt den 11.6.1920 også til Jørgen Sehested, Broholm. Arealet var på 45,0125 ha, og det er Sødal arealet langs med og nord for den nuværende Enghavevej + arealet tilhørende Sødalvej 10. Arealet langs med Enghavevej blev senere til ejendommene Enghavevej 42 og 44 og ommatrikuleret. Dette areal var på handelstidspunktet lyngbevokset, og prisen var 10.000 kr., ca. 220 kr. pr ha. Det var et vilkår i handelen, at ejeren og fremtidige ejere at matrikel nr. 1 ay, skulle have ret til fri og uhindret kørsel og færdsel over matr. nr. 1 az på en nærmere angivet vej. Handelen blev tinglyst den 17.8.1921.

Med en landbrugsministeriel udstykningstilladelse foretog Jørgen Sehested følgende frasalg af matr. nr. 1 az og 1 aæ:

- Den 26.6.1924 solgtes til Peder Christensen en parcel af matr. nr.1 az. Parcellen, som senere blev til Enghavevej 42 og 44, var på 22,8203 ha. Den blev i forbindelse med handelen skyldsat under matr. 1 bp, Sødal Hgd., Rødding. Jagtretten på parcellen forbeholdtes ejeren af Sødal skov i 10 år fra 30.6.1924. Prisen for parcellen var 2.500 kr. svarende til 110 kr. pr. ha. Handelen blev tinglyst den 9.7.1924. Der er ikke fundet yderligere oplysninger om Peder Christensen.

- Den 30.6.1924 solgtes resten af matr. 1 az til Alfred Sørensen, Sødalvej 10. Prisen var 5.000 kr. for 18.0822 ha svarende til ca. 277 kr. pr. ha. Hektarprisen er ca. 2,5 gange højere end ovennævnte pris for Peder Christensens parcel. Det skyldes sikkert, at nogle af de 18,0822 ha var opdyrket – se under omtalen af Sødalvej 10.

Den 15.9.1924 solgtes matr. nr. 1 aæ på 4,11 ha til Karl Justesen, også kaldet Karl Rytter, for 1.000 kr.. Hans daværende ejendom har i dag adressen Enghavevej 38, og den bærer navnet Karlslyst - formentlig opkaldt efter Karl Justesen. Den 6.6.1946 fik Søren Sinding Møller, Meldgård, skøde på Karlslyst, og den ejes fortsat af et medlem af familien Møller fra Meldgård.

Ejendomspriserne var faldende i midten af 1920erne, hvilket kan være årsagen til, at Jørgen Sehested måtte sælge til lavere priser end han købte. Jørgen Sehested tabte i alt ca. 60.000 kr. på hans køb og salg af Sødal skov

og matr. nr. 1 az og 1 aæ, Sødal Hgd., Rødding. Det svarer til ca. 1,2 mio. 2014 kroner.

3. Salg af matr. nr. 1 ax og 1 be, Sødal Hgd., Rødding

Den 1.1.1921 solgte godsforvalter Christian Christiansen matr. nr. 1 ax og 1 be til lensgrevinde Louise Emma Augusta Birgitte Ottosdatter Scheel von Plessen til grevskabet Det Grevelige Scheel-Plessenske Forlods, der bl.a. ejede godset Fussingø ved Randers. Dette grevskab, som er det eneste grevskab, der har været i det gamle Viborg amt indtil kommunalreformen i 1970, skulle i forbindelse med lensafløsningen afhænde en del jord – se omtalen af lensafløsningen under omtalen af jordlovene af 1919 under appendix 1.

(Når et grevskab har tilføjelsen „Forlods" i navnet betyder det, at man ikke fuldt ud ejer de 2.500 tdr. hartkorn, der skal til for at være et grevskab, men at grevskabets pengebeholdning er så stor, at man er i stand til at erhverve de manglende tdr. hartkorn).

I stedet for at sælge af egen jord købte grevskabet derfor de to matrikelnumre med i alt 68,4 ha af Sødals jord og afleverede dette areal til Landbrugsministeriet ved Statens Jordlovsudvalg. Arealet blev med landbrugsministeriel udstykningstilladelse udstykket til de 7 husmandsbrug, der ligger nord og øst for Sødalvej – de ulige numre på Sødalvej. Prisen var 500 kr. pr. td. land, i alt 62.000 kr., godt 900 kr. pr. ha.

Sødal forpligtede sig til at lade halvdelen af arealet pløje for egen regning. Ejeren og de fremtidige ejere af parcellerne skulle have ret til uhindret færdsel og kørsel gennem Sødal skov fra den offentlige vej, der fører til Vrå over matr. nr. 1 af og 1 be, Sødal Hgd.

Det var ligeledes et vilkår i handelen, at „ejerne og brugerne af arealerne skulle have ret til i et tidsrum af 5 år at grave mergel på det eller de steder af matr. nr. 1 aa, som ejerne heraf måtte anvise, alt med et vederlag efter ejernes valg enten dagspris eller en pris, der fastsættes af uvildige mænd, dog at der i hvert tilfælde tages hensyn til og betales for de ulemper, som gravningen måtte forårsage". Handelen blev tinglyst den 17.8.1921.

Under omtalen af statshusmandsbruget på Sødalvej 33 er omtalt den oprindelige købekontrakt, som de første ejere af de 7 statshusmandsbrug skrev under på ved overtagelsen af deres parcel af de 68,4 ha fra godset Fussingø.

Disse 7 statshusmandsbrug fik status af jordrentebrug – se appendix 1 om lovgivningen vedrørende statshusmandsbrug - fordi de blev udstykket af Statens Jordlovsudvalg i modsætning til de 8 andre statshusmandsbrug, der var private udstykninger.

Denne status som jordrentebrug havde de indtil 1968, hvor de kunne købe jorden af Staten til en pris på ca. 3.000 kr. pr. ha. Købet finansieredes med et statslån, hvor 1/5 var rente- og afdragsfri, og resten skulle afdrages i løbet af ca. 40 år. Renten svarede til den rentesats, der skulle have været betalt i jordrenteydelse, hvis dette system var fortsat. Samtlige 7 brugere valgte at ændre status fra jordrentebrug og få privat eje af jorden, fordi man syntes, at jordrenteydelserne var blevet for store i takt med inflation og rentestigninger.

4. Salg af matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd., Rødding

Den 1.1.1921 solgte godsforvalter Christian Christiansen matr. 1 ay til Søren Møller, Meldgårdsvej 153 og Peder Thorup, Korsbakgård, Korsbakken 36, begge Rødding. Både Søren Møller og Peder Thorup, der oprindelig var døbt Jensen, hørte til de veletablerede familier i Rødding Sogn, som havde haft gårdene Meldgård og Korsbakgård gennem flere generationer. Peder Thorups far, Søren Jensen (Thorup), var endvidere sognefoged.

Peder Thorup, der var gift med Sigrid Henneberg, datter af førstelæreren ved Rødding skole, solgte med skøde af 15.8.1923 Korsbakgård til Hans Chr. Hansen og købte med skøde af 9.1.1924 Jægergården på Iversvej 7, Rødding.

Det købte Sødal areal med matr. nr. 1 ay blev opmålt til 104 tdr. land foruden de skov- og kratbevoksede skrænter langs med Løvelvejen (Rodal). Denne Løvelvej er senere omdøbt til Sødalvej. Disse skrænter samt et parti opgravet mergel medfulgte i handelen.

Ejeren og fremtidige ejere af matr. nr. 1 ay skulle have ret til fri og uhindret kørsel og færdsel over hedearealet på matr. nr. 1 az, Sødal Hgd..

Købesummen blev fastsat til 400 kr. pr. td. land, i alt 41.600 kr. plus 1.000 kr. for skrænterne og 1.000 kr. for mergelen, i alt 43.600 kr. svarene til ca. 760 kr. pr. ha dyrkbar jord. Handelen blev tinglyst den 24.8.1921.

Søren Møller og Peder Thorup solgte med landbrugsministerielle udstykningstilladelser i alt 5 parceller af matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd., til 4 statshusmandsbrug på Sødalvej (numrene 12, 14, 16 og 18) samt til et statshusmandsbrug på Enghavevej 40. Se matrikelkortet side 59. Salget skete den 1.4.1923. Prisen for jorden var for ejendommene på Sødalvej 500 kr. pr. td. land, og for ejendommen på Enghavevej var den 450 kr. pr. td. land – i alt 40.050 kr. for jorden til de 5 statsejendomme. Jorden skulle afleveres i vinterpløjet stand. Denne jordhandel blev tinglyst den 14.1.1925.

Det kan måske undre, at Søren Møller og Peder Thorup solgte jord til de 5 statshusmandsbrug. Der var tilsyneladende ingen lovgivning, der tvang dem til det. Var det alene fordi, at de efter udstykningen havde 13,7 ha af det oprindelige jordkøb tilbage til en favorabel pris på 3.050 kr.?

Med skødeunderskrift den 5.9 1925 solgte Peder Thorup hans halvdel af det tilbageværende areal af matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd. til Søren Møller for 3.000 kr.. Skødet blev tinglyst den 16.9.1925. Salget skyldes sandsynligvis, at Peder Thorup var på vej ind i økonomiske problemer – der var lavkonjunktur i landbruget fra 1925 og nogle år frem på grund af en opskrivning af kronen til pari i slutningen af 1924 samt faldende verdensmarkedspriser på korn – og Peder Thorup blev tvunget til at sælge Jægergården på Iversvej 7 i januar 1927 til sin svoger og kautionist, sognefoged og gdr. Laurs P. Nymand, Vammen samt gdr. Kr. Kjeldsen, Lindum, der ligeledes var kautionist. Peder Thorup ernærede sig herefter som maskinhandler med udgangspunkt fra Viborg.

Laurs P. Nymand havde en søn, Søren Nymand, som var handelsuddannet. Men Laurs P. Nymand så en chance for at få ham placeret på Jægergården. Så han sendte sønnen på landbrugsskole, og efter landbrugsskoleopholdet overtog Søren Nymand ovennævnte Kr. Kjeldsens halvdel af Jægergården og blev medejer af Jægergården sammen med faderen. Søren Nymand var forfatterens onkel, idet han den 28.2.1928 i Rødding kirke blev gift med min faster, Alma Sørensen fra Fastrup.

Ejerne af Sødal efter Henry Carlsen

Ejerne efter Henry Carlsen og frem til 1927 var følgende:

Den 25.11.1921 overtog dommerfuldmægtig Holger Hansen, Odense, det, der var tilbage af Sødal, nemlig matr. nr. 1 aa og 1 bd Sødal Hgd., Rødding, på ca. 50 ha samt kommunens 3 kirker for 70.000 kr.. Skødet blev tinglyst den 7.12.1921.

Sødals ejer i 1764, enken Anne Cathrine Friisenberg, stiftede dette år et legat på 300 rigsdaler (efter møntreformen i 1875 = 600 kr.), som forpligtede kommende ejere af Sødal til årligt at betale 5 pct. af legatsummen til Rødding, Løvel og Pederstrup kirker til indkøb af vokslys.

Den 15.10.1824 tinglyste en senere kvindelig ejer af Sødal, nemlig enken Anne Elisabeth Laursdatter Toldstrup, et legat på 300 rigsdaler, hvor et rentebeløb på 5 pct. af legatkapitalen årligt skulle anvendes til indkøb af vokslys til de nævnte 3 kirker. Det var formentlig bestemmelserne i legatet fra 1764, der først blev tinglyst i 1824.

Med salget af Sødal hovedgård havde Henry Carlsen fået solgt, hvad han købte ca. 2 år tidligere. Ved at slagte Sødal og sælge aktiverne i mindre bidder lykkedes det ham at sælge for 432.000 kr. hvilket var 127.000 over indkøbsprisen. Det svarer til ca. 2,8 mio. 2014-kroner. Det var en fortjeneste på over 40 pct., hvilket giver mindelser om „gullashbaronerne" under 1. verdenskrig.

Den 11.6.1922 overtog den hidtidige bestyrer på Sødal, Marius Madsen, matr. nr. 1aa og 1 bd, Sødal Hgd, Rødding samt Rødding kirke og vokslyslegatet efter dommerfuldmægtig Holger Hansen. Hans ejertid blev præget af, at han afrakkede gården en del. Bl.a. solgte han stenene i en del af et stengærde, som omgav gårdens syd- og vestside. Disse sten blev brugt ved anlæggelsen af stendiget omkring den nye Viborg Katedralskole, som blev færdigbygget i 1926. Marius Madsen gav 80.000 kr. for gården. Skødet blev tinglyst den 13.12.1922. Kirkerne i Løvel og Pederstrup beholdt Holger Hansen i nogle få år. Løvel kirke blev i 1925 overtaget af gdr. Niels Peder Thougård i Hauris, og i 1950 blev den selvejende. Pederstrup kirke blev selvejende i 1928.

Den 7.3.1924 overtog proprietær Harald Bering, Aalborg, for 66.000 kr. matr. nr. 1 aa og 1 bd, Sødal Hgd, Rødding samt Rødding kirke og vokslyslegatet. Skødet blev tinglyst 26.3.1924.

Den 1.2.1925 overtog sønnen Johs. Berring nr. 1 aa og 1 bd, Sødal Hgd., Rødding samt Rødding kirke og vokslyslegatet. Prisen var 95.000 kr..

Sidstnævnte måtte lade Sødal gå på tvangsauktion i 1927. Der var mange tvangssalg og – auktioner i landbruget på denne tid på grund af dårlige tider fra midten af 1920erne som tidligere nævnt. Men Harald Bering var dog nok også for grov, da han tillod sig at sælge Sødal til sønnen med en fortjeneste på 29.000 kr. svarende til en prisstigning på 44 pct. i løbet af små 11 måneder.

Sødal kom både på 1. og 2. auktion uden bud eller salg, hvorefter Anna og Peter Giversen fra Skals i begyndelsen af september 1927 købte Sødal med de tilbageværende ca. 50 ha af kreditforeningen for 40.000 kr..

Gårdens tilstand på købstidspunktet betegnes som „stærkt forsømt". Det var en betingelse for købet, at Rødding kirke ikke skulle følge med. Den blev selvejende i 1929. Men vokslyslegatet forblev som en 1. prioritet på Sødal.

Efter at Anna og Peter Giversen overtog Sødal udviklede gården sig til at blive et mønsterlandbrug. Bl.a. kom kvægbesætningen efter en årrække med i bedømmelsen af elitebesætninger under Foreningen af jyske Landboforeninger og blev alment anerkendt som en avlsbesætning.

Selvom det meste af jorden før deres tid blev solgt fra bl.a. til udstykning, stod selve gården og dens omgivelser med et parklignende anlæg med voldgrav tilbage med herregårdspræget over sig. Ejerne af Sødal siden 1927 har af respekt for gårdens fortid og historie pietetsfuldt vedligeholdt og videreført dette præg. Dette og en i alle henseender god drift af gården var sikkert medvirkende til, at Anne og Peter Giversen i 1964 fik Foreningen af jyske Landboforeningers sølvmedalje for landboflid. Esther

og Holger Nygaard Christensen, Enghavevej 42, fik i øvrigt samme år også denne sølvmedalje for landboflid.

Peter Giversen deltog også i det landboorganisatoriske arbejde. Han var således med i Viborg Amts Landøkonomiske forenings bestyrelse fra 1946, og han var næstformand for bestyrelsen i perioden 1954 – 1970, og i perioden 1956 – 1970 var han formand for foreningens husdyrbrugsudvalg. Sødal var godkendt som elevplads, og Peter Giversen blev valgt ind i landboforeningens ungdomsudvalg allerede i 1944. Han virkede også i mange år som dommer ved dyrskuerne i Viborg, og han var gennem flere år leder af og formand for Viborgegnens Husdyrauktion, som blev ledet på en sjælden besindig og rolig måde. Ud over dette har han i tidens løb været medlem af de fleste af udvalgene under Viborg Amts Landøkonomiske Forening.

Ved Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs 200 års jubilæum i 1969 fik Peter Giversen overrakt selskabets store sølvbæger af selskabets præsident, professor Hjalmar Clausen, med ordene:

„Gårdejer Peter Giversen overtog Sødal Hovedgård i 1927, og i løbet af kort tid skabtes her et mønsterlandbrug, hvor mange unge søgte uddannelse. Kvægbesætningen, hvorfra et stort antal avlsdyr er udgået, blev kendt over hele landet. Peter Giversen har været med til at præge udviklingen indenfor avlen med den sortbrogede danske malkerace, bl.a. gennem formandskab i såvel hovedforeningen som i Foreningen for sortbroget dansk Malkekvæg, og han har derfor en betydelig andel i de smukke avls resultater, der er opnået indenfor denne race. Samtidig har Peter Giversen udført et stort arbejde i mange husdyrbrugsudvalg. I en årrække var han medlem af bestyrelsen for Foreningen af jyske Landboforeninger og af Avlsdyreksportudvalget, og desuden har han i mange år været dyrskuedommer".

I 1971 blev han benådet med ridderkorset, og i 1978 blev han æresmedlem af Viborg Amts Landøkonomiske forening. Peter Giversen døde den 1.10.1985, og Anna Giversen døde den 20.2.1987 .

13.10.1964 fik sønnen Jens Peter Giversen tinglyst skøde på halvparten af Sødal for 300.000 kr., og den 16.10.1971 fik han tinglyst skøde på den anden halvpart for 370.000 kr..

Jens Peter Giversen var medlem af bestyrelsen for Viborg amts Landsøkonomiske Forening fra 1977, og han var foreningens næstformand i perioden 1982 – 1985, hvor han var på tale som formand, men han udtrådte af bestyrelsen på grund af sin daværende hustru, Bente Giversens sygdom. Hun døde den 28.8.1991. Jens Peter Giversen blev senere gift med Jette Mathiesen.

Jens Peter Giversen solgte i 1999 Sødal til Søren Gert Hansen, Kirkebækvej, Viborg, for 4.850.000 kr..

Sødal 1990. Kilde: Jens Peter Giversen

Bygningerne på Sødal

Hovedbygningen på Sødal er opført i 1865 efter, at den tidligere hovedbygning var brændt. I mange år var der en beboet storkerede på bygningens østende, men det ophørte i takt med, at storkene efter 1960 blev en sjældenhed i Danmark. Storkene stoppede faktisk med at bo på Sødal i 1964, samme år som Anna og Peter Giversen flyttede fra Sødal til Viborg.

Den ældste bygning på Sødal er den gamle bindingsværksbygning, som ligger vinkelret på hovedbygningen. Den angives at være opført i 1603 af Sødals daværende ejer Christoffer Parsberg. Bygningen har i nyere tid været anvendt bl.a. til værelser for folkeholdet, værksted og hønsehus. Den lange gamle kreatur - og hestestald er opført af Paul Ludvig Petersdorff i 1897.

I 1930 opførte Peter Giversen ladebygningen, som ligger vinkelret på den gamle kreatur – og hestestalds nordlige ende.

Jens Peter Giversen opførte i 1973 en ny kostald til 60 køer, som ligger parallelt med den gamle kreatur – og hestestald i en tidligere kalvefold på gårdspladsen. Endvidere opførte han i 1976 en spaltestald til ungkreaturer som en tilbygning til den gamle kreatur – og hestestalds nordlige ende.

I 1981 sluttede Sødal med malkekvægbesætningen, og kostalden fra 1973 blev indrettet til fedesvineproduktion.

DE ENKELTE STATSHUSMANDSBRUG PÅ SØDAL MARK OG DERES EJERE

NB. De fleste datoer for køb og salg af ejendomme og jord i denne publikation henviser til tinglysningsdatoen! Ejendommene kan godt være overtaget flere måneder – undertiden i op til år – før handelen er endelig tinglyst.

Sødalvej 10

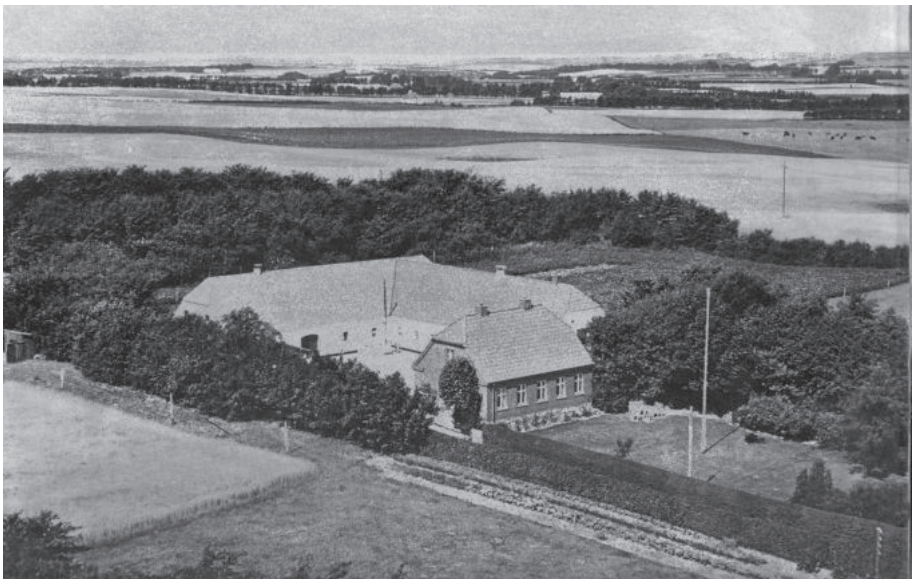

I 1931 blev der bygget en lade overfor stuehuset, og ejendommen blev således trefløjet. Kilde: Gerda Sørensen.

Som tidligere nævnt blev matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., Rødding, solgt til stamhusbesidder Jørgen Sehested, Broholm, den 20.6.1920.

Men 30.6.1924 underskrev Alfred Sørensen fra Finderup skøde på en del af denne matrikel, og skødet blev tinglæst den 9.7.1924. Skødet omfattede 18,0828 ha. Købesummen var på 5.000 kr. svarende til 277 kr. pr. ha. Købet blev godkendt med en landbrugsministeriel udstykningstilladelse af 6.6.1925.

23.1.1925 solgte Alfred Sørensen med landbrugsministeriel udstykningstilladelse i alt 5,4242 ha til husmand Martin Skov, Løvel, for 2.000 kr. svarende til 368 kr. pr. ha. Arealet, der lå op til den senere ejendom på Enghavevej 44, blev ommatrikuleret til matr. nr. 1 bv, Sødal Hgd., Rødding. Handelen blev tinglyst den 12.7.1925. Det var en betingelse for han-

delen, at Martin Skov skulle anlægge en markvej tværs over det købte areal som Alfred Sørensen skulle have vejret til for at komme over til den øvrige del af matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., Rødding, som senere blev til matr. nr. 1 bx, Sødal Hgd., Rødding. Det er uklart, hvad Alfred Sørensen skulle bruge denne vejret til.

Den resterende parcel på 12,6586 ha blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket gav muligheder for statslån til køb af jord og byggeri.

18.8.1926 underskrev Alfred Sørensen og hans ægtefælle pantebrevene på 2 statslån. Et til jordkøbet på 4.600 kr. og et til byggeriet på 7.619 kr.. Lånebetingelserne var 4,5 pct. rente p.a. og en årlig ydelse til renter og afdrag på 5,5 pct..

15.7.1937 tilkøbtes matr. nr. 1 by, Sødal Hgd., Rødding, på 1,3700 ha.

23.6.1944 købte Alfred Sørensen en engparcel af Vansøgård, matr. nr. 1h, Sødal Hgd., Rødding, for 2.750 kr..

28.6.1944 tilkøbtes matr. nr. 5 c, Vrå by, Pederstrup, på 0,3530 ha.

Ved folketællingen i 1925 boede Alfred Sørensen hos sin broder Severin Sørensen, Enghavevej 40, Rødding.

Alfred Sørensen, født den 17.01.1901 og død den 18.10.1979, og Mette Margrethe Pedersen fra Viborg, født den 17.11.1901 og død den 14.12.1981, blev gift den 25.6.1926 i Viborg Domkirke. På ejendommen på Sødal mark fik de to tvillingepar:

Frede og Karen den 17.4.1927.

Anker og Sigrid den 19.8.1931.

Datteren Karen fik den 19.3.1944 sønnen Gunnar uden for ægteskab. Han døde den 15.3.1993. Den 1.7.1950 blev hun gift med Sigurd Verner Pedersen fra Løvel, født den 31.10.1926. Han var statshusmand i Nr. Vinge fra 1950 til 1966. I Nr. Vinge fik de børnene Knud den 5.9.1953, død den 18.2.2002, og Grethe den 3.10.1955, død den 6.10.1955. Den 4.3.1967 købte Sigurd Verner Pedersen og Karen ejendommen efter Alfred og Margrethe Sørensen for 200.000 kr.. Karen døde den 3.12.1992 og Sigurd døde den 7.9.2013.

Sigrid døde den 9.1.1974, og Anker døde den 5.11.2005. De døde af den samme nervesygdom, som også Frede og Karen havde.

Margrethe og Alfred Sørensen fik i 1952 Foreningen af Jyske Landboforeningers sølvmedalje for landboflid – en stor anerkendelse for deres drift af ejendommen.

I 2005 blev i alt 11,1840 ha frasolgt til Søren Thybo Andersen, Gl. Røddingvej 13, Løvel, for 782.880 kr. og i 2014 er ejendommens resterende jordtilliggende på 2,1443 ha, heraf vej 300 m^2, fordelt på matr. nr. 5 c, Vrå

by, Pederstrup med 0,3530 ha og på matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., Rødding, med 1,7913 ha.

Ved indkørselen til ejendommen fra Sødalvej er der på venstre side af vejen en lille mose eller dam. Ved denne mose lå der i 1800-tallet en mindre ejendom, som snedker Niels Jensen fra Yding ved Skanderborg den 15. september 1833 fik fæstebrev på af godsejer Bay på Sødal. Den årlige leje var 2 rigsdaler samt en forpligtelse til 3-4 gange årligt at rejse med posten til Viborg for herskabet på Sødal. Endvidere skulle han efter tilsigelse deltage som klapper ved herskabets jagter. I lejemålet indgik ud over huset et stykke hedejord, som Niels Jensen var forpligtet til at opdyrke, samt et stykke eng kaldet Ll. Trædholm ved Langveile åen (Skals å). Niels Jensen beboede ejendommen til sin død i 1863. I daglig tale blev han kaldt Niels Yding og i kirkebogen er hans dødsfald i 1863 indført med navnet Niels Jensen Yding. Hans efterkommere har nu i 5 generationer haft gården Ydingsminde på Sødalvej 6 i Løvel, og mange i slægten bruger Yding som mellemnavn.

25.2.2014 solgte boet efter Sigurd Verner Pedersen den resterende ejendom til Morten Pedersen, Bents Efterf. Tømrer- og Maskinsnedkeri, Løvel, for 750.000 kr..

Sødalvej 12

Aage Nørbæk forlængede staldbygningen for at få mere ladeplads.
Kilde: Svend Nørbæk.

1.4.1924 købte Ole Peder Andersen, Gullev, af gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, begge Rødding, en parcel af den nordligste del af matr. nr.

1 ay, Sødal Hgd., Rødding. Parcellens størrelse blev anslået til 15 tdr. land, og prisen var 7.500 kr.. Parcellen blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket gav muligheder for statslån til køb af jord og byggeri. Jorden skulle afleveres til Ole Andersen i vinterpløjet stand. Parcellen blev ommatrikuleret til matr. nr. 1 bt, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst den 14.1.1925.

Ole Andersen fik den 10.1.1925 bevilget 2 statslån til at finansiere køb og byggeri.

Statslån 1 var på 9.600 kr. Renten var 4,5 pct. p.a.. Lånet skulle forrentes og afdrages fra anvisningsdagen med et beløb på 264 kr. halvårligt.

Statslån 2 var på 6.400 kr.. Renten var 4,5 pct. pct. p.a. og skulle betales fra anvisningsdagen. Lånet var afdragsfrit i 5 år, men fra december termin 1929 skulle der betales en ydelse på 176 kr. pr. halvårlige termin dækkende både renter og afdrag.

Endvidere fik han et statstilskud til byggeriet på 2.000 kr..

Ole Andersen havde et kontrolhønseri, og han var formentlig den eneste på Sødal mark, der havde dette. Hans efterfølger, Aage Nørbæk, lavede en del af hønsehuset om til 3 ornestier til ornerne på hans ornestation.

Med hensyn til etablering af vandværk, se under Sødalvej 23.

Ole Andersen, født den 31.10.1891, som i øvrigt blev kaldt Ole Lærke, fordi han altid gik og fløjtede, var inden købet af ejendommen arbejdsmand i Foulum. Ole Andersen blev gift i Rødding kirke den 25.1.1916 med Dagmar Alfrida Nielsen fra Sjørslev, født den 18.2.1894, med hvem han fik børnene:

Mary den 5.6.1916, født i Løvel.

Agnete den 2.3.1918, født i Foulum.

Hans Christian den 8.4.1920, født i Foulum.

De fik ingen børn, mens de boede på Sødal Mark.

Ole Andersen var i øvrigt forkarl på Sødal, da han blev gift med Dagmar. Så han kendte jorden på Sødalvej 12, da han købte ejendommen i 1924.

21.9.1944 fik Aage Nørbæk fra Vejrum, født 1908, død 1997, skøde på 1 bt, Sødal Hgd., Rødding, 8,2743 ha for 32.884 kr.. Han var blevet gift den 18.8.1934 i Søndre Sogns kirke (Sortebrødre kirke) i Viborg med Emilie Damgaard (kaldet Mille) fra Daugbjerg, født 1911, død 1990. Derefter bosatte de sig i Kokholm på en mindre ejendom, hvor de fik børnene:

Svend den 17.7.1935.

Karen den 16.2.1939.

Navnet Nørbæk stammer ifølge Svend Nørbæk fra hans oldefar, der oprindeligt var døbt Sørensen. Han var fra landsbyen Nørbæk ved Fårup mellem Hobro og Randers. Han var soldat ved dragonerne, hvor den en-

kelte soldat fik navn efter den by, han kom fra, og Svend Nørbæks oldefar fortsatte med bynavnet som efternavn i stedet for Sørensen.

På ejendommen på Sødal mark havde Aage Nørbæk en lidt mere udadvendt virksomhed end de fleste andre statshusmænd idet han drev en ornestation. Han var en af de første i kolonien, der fik traktor. Det skete i 1952 med indkøbet af en engelsk BMB President udstyret med en Morris 8 motor på ca. 10 HK - og det var en meget praktisk foranstaltning, når han kørte rundt til egnens landmænd med orner.

24.4.1974 frasolgtes 7,5843 ha med matrikelbetegnelsen 1 cb, Sødal Hgd., Rødding, til Svend Møller Pedersen på Sødalvej 16, for 115.500 kr.. Der blev 0,6900 ha tilbage, og landbrugspligten på disse blev ophævet.

2.9.1975 solgtes den resterende ejendom til Marianne Frederiksen og Mogens Frederiksen i lige sameje for 265.000 kr..

10.11.1977 solgtes ejendommen til Per Nelson Ottosen og Birgitte Erhardtsen i lige sameje for 350.000 kr.. De var gift og fik i 1982 datteren Laura. Parret er senere blevet skilt.

3.2.1983 solgtes ejendommen til Ruth og Hans Schmidt for 410.000 kr..

13.4.1984 tinglystes Hans Schmidt som eneejer.

6.8.1987 solgtes til Jens Larsen og Solvejg Bartolomæussen for 565.000 kr..

Jens Larsen havde sønnen Mikkel og Solveig havde datteren Line, da de flyttede sammen på ejendommen. Sammen fik de børnene:

Mathias født 1988.

Jeppe født 1990, og

Tilde født 1994.

De havde et mindre husdyrhold bestående af får, gæs, høns og plagsomme geder, som hele tiden slap ud af indhegningen ved at hoppe op på ryggen fårene og videre ud.

Jens og Solveig blev skilt i 2004 og solgte derfor ejendommen.

5.8.2004 solgtes til Kirsten Karin og Mogens Andreas Gloggengiehser. De havde ingen børn.

25.6.2007 solgtes til Camilla Thybo Christensen og Heine Thordal Frederiksen i lige sameje for 1.850.000 kr..

De er gift og har børnene:

Theils født 2005.

Silje født 2008, og

Villas, født 2012.

Sødalvej 14

Jørgen Kaack Andersen har bygget et maskinhus nordvest for de oprindelige bygninger. Kilde: Rita Jensen og Jørgen Kaack Andersen.

1.4. 1924 købte Jens Andersen Nielsen, Læsten, af gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, begge Rødding, en parcel af matr. nr. 1 ay, Sødal Hgd., Rødding. Parcellens størrelse blev anslået til 15 tdr. land, og prisen var 7.500 kr.. Parcellen blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket gav muligheder for statslån til køb af jord og byggeri. Jorden skulle afleveres til Jens Andersen Nielsen i vinterpløjet stand. Parcellen blev ommatrikuleret til matr. nr. 1 bs, Sødal Hgd.. Skødet blev tinglyst den 14.1.1925. Arealet blev senere opmålt til 8,2743 ha, heraf 0,5000 ha fredskov i Rodalen. De første bygninger blev opført i 1924.

Jens Andersen Nielsen fik den 10.1.1925 bevilget 2 statslån til at finansiere jordkøb og byggeri.

Statslån 1 var på 9.600 kr.. Renten var på 4,5 pct. p.a.. Lånet skulle forrentes og afdrages fra anvisningsdagen med et beløb på 264 kr. halvårligt.

Statslån 2 var på 6.400 kr.. Renten var på 4,5 pct. p.a. og skulle betales fra anvisningsdagen. Lånet var afdragsfrit i 5 år, men fra december termin 1929 skulle der betales en ydelse på 176 kr. pr. halvårlige termin dækkende både renter og afdrag.

Endvidere fik han et statstilskud på 2.000 kr. til byggeriet.

Med hensyn til etablering af vandværk, se under Sødalvej 23.

Jens Andersen Nielsen, født den 23.1.1898, død 1984, blev gift i Vammen kirke den 19.2.1921 med Boline Nielsen fra Vammen, født den 28.7.1898, død 1966, og de fik børnene:

Mary den 29.8.1921 i Ørum Sønderlyng.

Esther den 21.11.1925, død den 7.1.1926.

Esther den 21.9.1935.

Rita den 19.2.1938.

Jens Andersen Nielsen var kommunalpolitisk engageret med medlemskab af Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd fra 1933 til 1954, hvor han blev afløst af naboen Gudmund Pedersen, Sødalvej 16, og derefter var han medlem af Nørlyng-Sønderlyng herreders skatteråd frem til kommunalreformen i 1970. Og så var han socialdemokrat, hvilket kunne give nogle gode debatter til statshusmændenes kaffekomsammen.

Ud over at drive landbruget med køer og grise havde han også et rugeri.

I foråret 1961 blev ejendommen forpagtet ud til maskinstationsejer Birthe og Kristen Abrahamsen fra Jægergården på Iversvej 7. Boline og Jens Andersen Nielsen flyttede ind i et nybygget hus på Ingstrupvej i Rødding. Lejemålet til maskinstationen varede frem til 1967.

26.4.1967 fik datteren Mary, død 2009, og svigersønnen Jens Eldrup fra Nødager på Djursland, født 1900, død 1988, tinglyst skøde på ejendommen for 86.800 kr..

Mary og Jens Eldrup blev gift i Rødding kirke den 27.10 1946. De fik børnene:

Anders den 30.10.1948. Han blev uddannet cand. scient. pol. i 1972 og fik en flot karriere i Finansministeriet, hvor han var med til at genoprette den danske økonomi efter de fagforeningsmæssigt dominerede socialdemokratiske regeringer i 1970erne. Han var departementschef i Finansministeriet 1991 – 2001, hvorefter han blev adm. dir. i DONG. I 2012 blev han bortvist fra denne stilling. En senere retssag viste, at denne bortvisning var uretmæssig.

Tvillingebroderen Jens den 30.10.1948. Han omkom ved en drukneulykke i Nørresø ved Rugård på Djursland 29.2.1953.

Poul Søren den 19.4.1953.

27.7.1990 udstedtes skifteretsattest til Mary Eldrup.

Ligeledes den 27.7.1990 solgtes ejendommen videre til viceskoleinspektør Jørgen Kaack Andersen, Viborg, og hans hustru Iris for 1 mio. kr.. Jørgen Kaack Andersen er født 20.11.1952. Parret havde inden købet af ejendommen børnene:

Brian, født 1971.
Søren, født 1979.
Martin, født 1980.
I 2001 blev parret skilt.

Maskinhuset nordvest for de oprindelige bygninger ud mod Sødalvej er bygget af Jørgen Kaack Andersen.

Ejendommens jordtilliggende i 2014 er det samme som da Jens Nielsen erhvervede ejendommen i 1925. Jørgen Kaack Andersen har en fedekvægbesætning og dyrker selv jorden.

Sødalvej 16

I årtierne efter 1950 blev ejendommen stærkt udbygget af Gudmund Pedersen og Svend Møller Pedersen fra små 100 m² stald - og ladeplads til 1.000 – 1.100 m², og stuehuset blev udvidet med en vinkelbygning ud mod Rodal. Sødalvej 16 og naboejendommen Enghavevej 42 blev de stærkest udbyggede ejendomme på Sødal mark.

1.4.1924 købte Jens Nørskov Kristoffersen, Rødding, af gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, begge Rødding, en parcel af matr. nr. 1 ay, Sødal, Hgd., Rødding. Parcellens størrelse blev anslået til 19 tdr. land, og prisen var 9.000 kr.. Parcellen blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket gav muligheder for statslån til køb af jord og byggeri. Jorden skulle afleveres til Jens Nørskov Kristoffersen i vinterpløjet stand. Parcellen blev ommatrikuleret til matr. nr.

1 br, Sødal Hgd.. Skødet blev tinglyst den 14.1.1925. Arealet blev senere opmålt til 9,9292 ha, heraf 720 m^2 vej og 1,1000 ha fredsskov i Rodalen.

Jens Nørskov Kristoffersen fik den 25.1.1925 bevilget 2 statslån.

Statslån 1 var på 9.600 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a.. Lånet skulle forrentes og afdrages fra anvisningsdagen med et beløb på 264 kr. halvårligt.

Statslån 2 var på 6.400 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. og skulle betales fra anvisningsdagen. Lånet var afdragsfrit i 5 år, men fra december termin 1929 skulle der betales en ydelse på 176 kr. pr. halvårlige termin dækkende både renter og afdrag.

Endvidere fik han et statstilskud på 2.000 kr. til byggeriet.

Med hensyn til etablering af vandværk, se under Sødalvej 23.

Jens Nørskov Kristoffersen, født i Skringstrup den 28.7.1890, blev den 14.10.1921 gift med Ane Magdalene Degn fra Rødddding, født den 11.3.1898. Ingen børn er registrerede. Jens Nørskov Kristoffersen døde den 13.5.1941, 50 år gammel. Ane Magdalene døde den 14.3.1946, 48 år gammel.

1.6.1941 fik Gudmund Pedersen fra Rødding, født den 9.1.1918, død den 21.12.2012, skøde på matr. nr. 1 br, Sødal Hgd., Rødding. Pris 32.000 kr..

Han blev den 27.7.1941 gift i Rødding kirke med Sofie Hedevig Møller Jensen fra Batum, født den 16.3.1912, død den 18.3.2000, og de fik børnene:

Else den 10.8.1943.

Svend den 9.12.1946.

Gudmund Pedersen var medlem af Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd fra 1954 til 1962 og igen fra 1966 til 1970.

23.2.1973 blev ejendommen solgt til sønnen Svend Møller Pedersen. Pris 325.000 kr..

Svend Møller Pedersen blev gift i 1967 med Sonja Nielsen, født den 3.8.1947 i Hærup ved Klejtrup, og de har fået børnene:

Jesper født i 1968.

Malene født i 1970.

Thomas født i 1972.

17.7.1974 tilkøbtes 7,5843 ha fra Aage Nørbæk, Sødalvej 12, for 115.500 kr.. Arealet fik matr. nr. 1cb, Sødal Hgd., Rødding.

3.6.1987 blev ejendommen solgt til Sigurd Christensen for 1.300.000 kr.. Han er uddannet biolog og er tidligere forstander for den økologiske landbrugsskole i Åbybro.

Sigurd Christensen, født den 18.11.1948, blev gift med norskfødte Turid Gregersen, født den 25.12.1952, og før de flyttede til Sødalvej 16 fik de børnene:

Thor Jesper den 23.3.1983.

Trine Pil den 15.9.1985.

13.4.2007 blev ejendommen solgt til Søren Thybo Andersen, Gl. Røddingvej 13, Løvel, 8830 Tjele, for i alt 4,0 mio. kr..

31.7.2007 blev en parcel på 2,5020 ha, heraf 720 m^2 vej og 1,1000 ha fredskov i Rodalen samt ejendommens bygninger solgt til Gert Julius og Susanne Nørbo Jakobsen i lige sameje for 2.095.000 kr.. De har ingen fælles børn.

De har får og heste, og parcellens jord anvendes til græsning og produktion af hø til disse dyr.

Sødalvej 18

Kilde: Poul Henrik Vestergaard.

1.4.1923 købte ugifte Anders Peter Sørensen fra Sporup ved Hammel, født den 19.8.1885, død den 3.12.1974, af gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, begge Rødding, en parcel i den søndre side af matr. 1 ay, Sødal Hgd., Rødding. Parcellens størrelse blev anslået til 15 tdr. land, og prisen var 7.500 kr.. Parcellen blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket åbnede op for statslån til køb af jord og byggeri. Parcellen blev ommatrikuleret til matr. nr. 1 bq, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst 14.1.1925. Arealet blev senere opmålt til 8,8743 ha.

Anders Peter Sørensen fik den 10.1.1926 bevilget 2 statslån til at finansiere køb og byggeri.

Statslån 1 var på 9.600 kr.. Renten var på 4,5 pct. p.a.. Lånet skulle forrentes og afdrages fra anvisningsdagen med et beløb på 264 kr. halvårligt.

Statslån 2 var på 6.400 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. og skulle betales fra anvisningsdagen. Lånet var afdragsfrit i 5 år, men fra december termin 1929 skulle der betales en ydelse på 176 kr. pr. halvårlige termin dækkende både renter og afdrag.

Endvidere fik han et statstilskud på 2.000 kr. til byggeriet.

Efter at have færdiggjort bygningerne i oktober 1924 og påbegyndt driften, solgte han uvist af hvilke årsager ejendommen. Han blev gift den 9.2.1933 i Rødding kirke med Agnete Margrethe Larsen fra Rødding, født 17.3.1906, død den 5.11.1973, og overtog svigerfaderens ejendom på Ingstrupvej i udkanten af Rødding.

Anders P. Sørensen var i øvrigt broder til Ejner Sørensen, præstegårdsforpagter i Rødding og senere ejer af Korsbakgård ligeledes i Rødding.

3.7.1926 underskrev Jacob Jensen fra Elsborg, født den 6.1.1882, død den 28.1.1970, købekontrakt på den færdigbyggede ejendom. Prisen var 24.500 kr., og ejendommen blev overtaget den 1.8.1926.

Han blev gift den 29.4.1916 i Vium kirke med Maren Mathiesen fra Vium, født den 10.12.1892, død den 12.4.1979, og de fik børnene:

Mette Kirstine den 28.3.1918 i Vium sogn.

Anne Marie den 7.8.1920 i Vium sogn.

Svend Erik den 2.9.1924 i Vium sogn.

Gerda den 21.10.1926 på Sødal mark.

Gerda blev gift i Rødding kirke den 26.9.1953 med Bent Vestergaard fra Ingstrup, født den 1.6.1926, død den 6.5.1988, og de fik børnene:

Niels Jakob den 27.8.1954.

Jette den 9.6.1956, død den 5.7.1988.

Poul Henrik den 28.8.1965.

7.11.1953 blev ejendommen solgt til Bent Vestergaard for 60.000 kr..

8.6..1994 skifteretsattest til Gerda Vestergaard.

24.6.1994 overtog Poul Henrik Vestergaard og Rikke Havtorn fra Brunshåb, født den 30.6.1969, i lige sameje ejendommen for 520.000 kr.. Poul Henrik og Rikke blev den 4.5.1991 gift i Røding kirke, og de har fået børnene:

Anna den 4.9.1992.

Line den 16.1.1996.

Gry den 5.7.2000.

Ejendommens jordtilliggende er i 2014 på 8,2743 ha, og jorden er forpagtet ud til en landmand i Batum.

Sødalvej 19

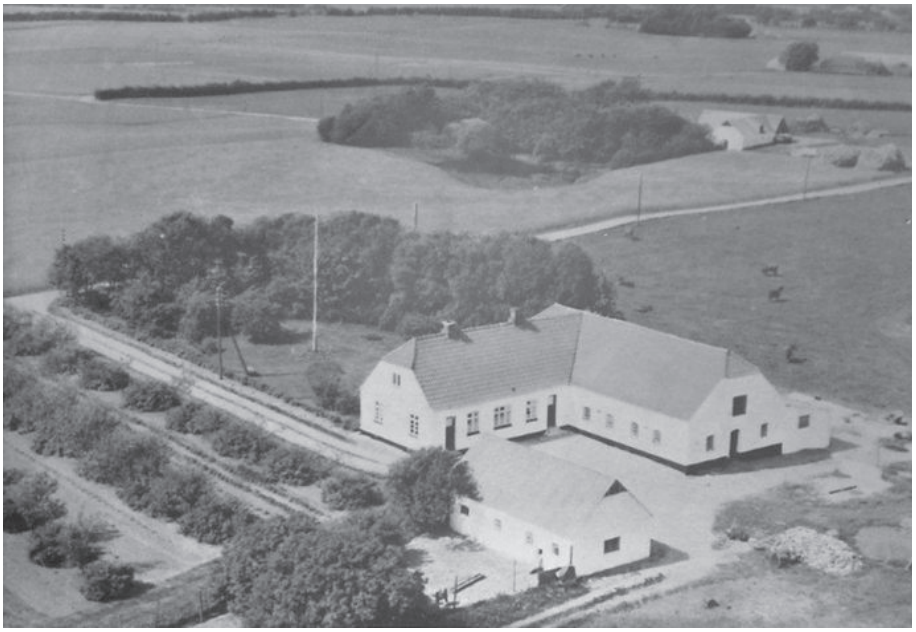

Kilde: Aksel Nielsen.

Med købekontrakt af 25.7.1923 overtog Anton Justesen parcel nr. 6 af det af godset Fussingø til Staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding. Han tiltrådte ejendommen den 1.4 1923. M.h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej 33. Han forpligtede sig til inden den 1.4.1924 „at lade opføre på ejendommen de til dens drift nødvendige bygninger".

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 11.500 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Næsten halvdelen af lånet var således rentefri. Lånet var afdragsfrit indtil december termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev arealet ommatrikuleret til matr. nr. 1 bl, Sødal Hgd., Rødding.

23.7.1924 blev skødet tinglyst, men ikke som forventelig til Anton Justesen. Det blev i stedet ugifte Martin Andersen Thorup fra Rødding, der fik skødet på matr. nr. 1 bl, Sødal Hgd., Rødding. Han har formentlig samtidig overtaget byggelånet, der oprindelig var tilstået Anton Justesen.

Ved folketællingen i 1925 boede Martin Andersen Thorup, født den 31.5.1879, død den 20.11.1966, der sammen med sin mor, Mine Jakobine Thorup, født den 31.12.1842. Hun boede der ikke ved den næste folketælling i 1930.

1.10.1946 købte Arne Nielsen fra Løvel ejendommen for 37.500 kr.. Det anslås, at der var 9,3444 ha til ejendommen.

Arne Nielsen, født den 8.10.1908, død 10.3.1997, blev gift i Løvel kirke den 28.11.1933 med Stella Margrethe Hedvig Pedersen Søttrup fra Gladsaxe, født den 8.8.1909, død 15.4.1996, og de fik inden bosættelsen på Sødal Mark børnene:

Esther den 14.1.1935.

Tage den 22.1.1939.

Aksel den 24.3.1941.

Juni 1972 købte Arne Nielsen matr. nr. 1 bo, Sødal Hgd., Rødding, på 1,6693 ha fra Sødalvej 23.

16.8.1976 solgte Arne Nielsen 10,8358 ha til Niels Erik Hjøllund, Sødalvej 21. Arealet fik matr. betegnelsen 1 ce, Sødal Hgd., Rødding. Prisen var 186.609 kr..

31.8.1976 solgte Arne Nielsen den resterende ejendom bestående af matr. nr. 1 bl, Sødal Hgd., Rødding, på 0,8335 ha, heraf vej 185 m^2, til Hans Trier Hansen for 225.000 kr..

Hans Trier Hansen var gift med Jane Lade, som havde datteren Joan, født 1966, da de blev gift, og de fik datteren Lene, født i 1976.

De havde et par heste, men ellers blev det tilbageværende areal anvendt af Niels Erik Hjøllund til afgræsning.

6.12.1984 blev ejendommen solgt til Yvonne Kristensen og Peter Michael Jensen for 360.000 kr..

De blev gift i 1987, og samme år fik de datteren Taja Lykke Jensen.

25.4.1990 blev ejendommen solgt til Carl og Jette Berit Andersen for 514.000 kr..

De blev gift i 1991, og fik sønnen Mathias i 1992.

Carl døde i 2005, og 12.10.2005 fik Jette Berit Andersen skifteretsattest på ejendommen.

12.10.2005 blev ejendommen overtaget Nikolaj og Tina Berg Justesen for 1.330.000 kr..

Nikolaj Justesen og Tina Berg Pedersen blev gift i Løvel kirke den 9.9.2007 og har fået børnene:

Sebastian den 21.6.2007.

Lærke den 20.11.2009.

I 2014 er ejendommens jordtilliggende uændret på 0,8335 ha, heraf vej 185 m^2.

Sødalvej 21

Efter årtusindskiftet er ejendommens bygninger totalt renoverede. Der er endvidere bygget en løsdriftstald i 2002, og 13 ha er planet til med egetræer – en beplantning, der er fredet. Kilde: Niels-Holger Frandsen og Leo Yding Sørensen.

Med købekontrakt af 25.7.1923 overtog Knud Kristensen parcel nr. 7 af det af godset Fussingø til Staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding. Parcellen omfattede også matr. nr. 1 be, Sødal Hgd., Rødding, som var en del af Sødal skov. Han har sikket tiltrådt ejendommen den 1.4.1923 ligesom Anton Justesen på Sødalvej 19. M.h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej nr. 33.

Knud Kristensen underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 11.500 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Næsten halvdelen af byggelånet var således rentefrit. Lånet var afdragsfrit indtil december termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev „Fussingø" landbrugsarealet ommatrikuleret til matr. 1 bm, Sødal Hgd., Rødding, således at ejendommen omfattede de to matrikelnumre.

23.7.1924 fik Knud Kristensen, født den 17.2.1897, og hustruen Ane Maria, født den 15.3.1898, skøde på ejendommen matr. nr. 1 bm og 1 be, Sødal Hgd., Rødding.

Det fremgår af købekontrakten, at „parcellen må tåle den langs det østre skel førende 5,65 m brede markvej". Det er den vej, der fører hen til de veje

ned gennem skoven til Vråvej, som matr. nr. 1 bm har vejret til – se senere.

Knud Kristensen var arbejdsmand inden købet. Knud og Ane Maria fik børnene:

Meta Marie den 7.2.1922 i Formyre.

Anna den 25.1.1925 i Batum.

Matr. nr. 1 be var lille stykke skovdækket jord, der lå op til Sødal skov ved ejendommens østskel. Det var oprindelig planen, at ejendommens bygninger skulle ligge på denne matrikel. Arealet var ifølge tingbogen på 0,7740 ha.

Sidst på året 1924 overtog Søren Christensen (kaldet Dalsgaard) fra Vejrum Nørremark og Maren Christensen fra Kokholm skødet på ejendommen matr. nr. 1 bm og 1 be, Sødal Hgd., Rødding. Han gav 12.500 kr. for ejendommen. Denne pris har sikkert omfattet påbegyndt byggeri og byggematerialer og måske inventar. Ejendommen blev ifølge datteren Hilda Nielsen (Dalsgaard) ligesom Sødalvej 19 først bygget færdig sommeren 1925 som de sidste af de syv ejendomme på jorden fra Fussingø.

Søren Christensen blev kaldt Dalsgaard, men i modsætning til to af hans søskende, bl.a. Christian Dalsgaard Christensen i Hauris, var han ikke døbt Dalsgaard.

Søren Christensens skøde på ejendommen blev ikke tinglyst før 26.2.1935. Årsagen til denne usædvanlig sene tinglysning kendes ikke.

Søren Christensen, født den 28.8.1888, død den 19.6.1974, blev den 10.10.1911 gift i Rødding kirke med Maren Christensen, født den 9.4.1889, død den 9.6.1964, og de fik børnene:

Jens Georg den 5.4.1912.

Edit Kirstine den 3.12.1913.

Børge den 17.6.1922.

Hilda den 24.2.1924.

Niels Jørgen – også kaldet Basse – den 21.10.1928.

23.10.1939 blev ejendommen solgt til Kristen Theodor Marcussen fra Tostrup for 16.700 kr.. Arealet var på 9,3400 ha. Samtidig overtog Kristen Marcussen også matr. nr. 15 c, Pederstrup by, Pederstrup, på 0,3570 ha. Matr. 1 be, Sødal Hgd., Rødding blev slået sammen med matr. nr. 1 bm, Sødal Hgd., Rødding.

Kristen Marcussen, født den 29.8.1912, blev gift i Pederstrup kirke den 16.2.1939 med Signe Andersen fra Pederstrup, født den 22.6.1920, og de fik børnene:

Anne Lise den 4.6.1939.

Eva den 3.7.1944.

Bygningerne på ejendommen var fra starten en vinkelbygning. Men i

1951 byggede Kristen og Signe en ny kostald, og ejendommen blev nu trelænget.

Kristen og Signe blev skilt sidst i 1950erne.

23.11.1957 blev ejendommen solgt til Niels Erik Hjøllund fra Bjerring for 69.765 kr..

Niels Erik Hjøllund, født den 18.3.1932 og Anna Jensen fra Asmild, født den 21.11.1934, død den 20.7.2014, blev viet den 23.10.1957 i Asmild Klosterkirke. De fik børnene:

Bente den 26.9.1958.

Jan den 10.4.1960.

11.9.1972 købte Niels Erik Hjøllund matr. nr. 1 ca, Sødal Hgd., Rødding, fra Sødalvej 23 for 47.675 kr.. Arealet var 6,4387 ha, heraf vej 905 m^2.

16.8.1976 købte Niels Erik Hjøllund matr. nr. 1 ce, Sødal Hgd., Rødding, på 10,8358 ha af Arne Nielsen, Sødalvej 19. Prisen var 186.609 kr..

31.8.1976 solgte Niels Erik Hjøllund 4,6570 ha, heraf vej 165 m^2, fra matrikel 1 ca, Sødal Hgd., Rødding, til Jens Chr. Skov, Sødalvej 25, for 82.733 kr.. Arealet fik matr. nr. 1 cd, Sødal Hgd., Rødding.

19.6.1998 solgte Niels Erik Hjøllund ejendommen til Niels-Holger og Birgit Frandsen for 1.450.000 kr.. De gav ejendommen navnet Trehøjgård efter de tre høje, der har været ved vejen, der gik langs markens nordskel. I forbindelse med dette køb lovede de Anna og Niels Hjøllund, at de aldrig ville udstykke ejendommen.

Niels-Holger, født den 17.05.1955, og Birgit Frandsen, født den 19.04.1962, blev gift i Rødding kirke i 1984 og har fået børnene:

Mathias født 1986.

Christian født 1988.

Kathrine født 1993.

I november 1999 købtes matr. nr. 1 i, Vrå by, Pederstrup, af Carsten Yding Rasmussen, Sødalvej 6. Løvel. Det er et jordstykke på 2,3200 ha, heraf 235 m^2 vej. Købsprisen var 114.825 kr.

20.4.2006 solgtes 1,7817 ha – den resterende del af matr. nr. 1 ca, Sødal Hgd., Rødding – til ejendommen Sødalvej 21T, som er en bygningsløs ejendom, der drives af Peter og Birgitte Hertz, Røddingvej 17, 8830 Tjele.

2009 solgte Niels-Holger og Birgit Frandsen en parcel af matr. nr. 1 ce, Sødal Hgd., Rødding, på 1,6618 ha til Søren Thybo Andersen, Gl. Røddingvej 13, Løvel, for 373.905 kr.. Parcellen har nu matr. nr. 1 cp, Sødal Hgd., Rødding.

Endvidere har der været købt og solgt en engparcel på ca. 1,5 ha ved Sødal skov. Parcellen blev købt af Søren Pedersen, Odelsgård, Vammen, og solgt til ovennævnte Peter og Birgitte Hertz.

Ejendommen har - efter 1976 som den eneste i hele statshusmandskolonien - vejret gennem Sødal skov mellem markerne og Vråvej. Endda på hele 3 veje, som løber sammen til én vej i skoven, hvor der ifølge den tinglyste vejret skal være muligheder for „fri og uhindret" færdsel gennem skoven.

Ejendommens jordtilliggende i 2014 er følgende:
Matr. nr. 1 bm, Sødal Hgd., Rødding 10,1952 ha.
Matr. nr. 1 ce, Sødal Hgd., Rødding 9,1940 ha.
Matr. nr. 1 cq, Sødal Hgd., Rødding 149 m^2.
Matr. nr. 1 i, Vrå by, Pederstrup 2,3200 ha.
I alt 21,7241 ha, heraf vej 2.114 m^2.
Ejendommens husdyrhold er Simmenthalerkvæg.

Sødalvej 23

Frede Sørensen forlængede staldbygningen. Kilde: Jette Bundgaard Bach.

Med købekontrakt af 3.8.1922 overtog Kristian Kristiansen fra Ørslevkloster, født den 15.8.1887, parcel nr. 5 af det af godset Fussingø til Staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax af Sødal Hgd., Rødding. M.h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej nr. 33.

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 12.000 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr. . Halvdelen af lånet var således rentefri. Lånet var afdragsfrit indtil juni termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev arealet ommatrikuleret til matr. nr. 1 bk, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst den 23.5.1923.

Han blev gift første gang den 7.11.1913 med Karen Kristensen Faurholt, født i Sdr. Ørum (Fjends) den 1.7.1887. Hun døde den 14.10.1920. De fik børnene:

Marie den 19.9.1914.

Peder den 1.2.1916.

Niels den 18.5.1918.

Knud den 29.2.1919.

Han blev dernæst som enkemand gift i Rødding kirke den 2.11.1923 med Anine Pedersen fra Sjørring, født den 17.7.1896.

Anine havde sønnen Peder, født den 30.10.1921.

Sammen fik Kristian og Anine børnene:

Karen den 31.5.1924.

Erik den 6.6.1926.

23.5.1924 indgik Kristian Kristiansen, Frederik Jokumsen, Theodor Sofus Larsen samt Jens Nørskov Kristoffersen, Jens Andersen Nielsen og Ole Peder Andersen, der hver for sig havde købt en parcel af Sødal hovedgård, en aftale om et fælles vandværk, hvis brønd, vindmotor og beholder skulle anbringes på Kristian Kristiansens ejendom på Sødalvej 23. Vindmotoren – eller vindmøllen – kostede 465 kr.. Men ellers fremgår anlægsudgifterne ikke af regnskabsbogen. De 6 interessenter har sikkert selv gravet brønden og lavet det nødvendige støbearbejde.

Ejeren af Sødalvej 23 skulle hvert år have 2 kr. fra hver af de øvrige interessenter for jordleje. Denne takst holdt i alle årene frem til og med 1973, hvor Niels Hjøllund fra Sødalvej 19, der ikke var interessent, havde overtaget arealet, hvor vandværket lå. Han fik ingen jordleje. Interessenterne havde alle til enhver tid adgang til eftersyn og vedligeholdelse af anlæg og ledninger. Og de skulle til brug for vedligeholdelsen hvert år den 1.10 indskyde 10 kr. på en bankbog lydende på Sødal Marks Vandværk. Reparationer og vedligehold fra frosthanen til afløb i husene skulle interessenterne dog selv betale. De 10 kr. holdt ikke længe. Man gik hurtigt over til at lade den årlige indbetaling afhænge af årets faktiske udgifter. I 1954 blev vindmøllen erstattet af en elmotor. Denne ændring kostede ca. 8.000 kr., og der blev optaget et banklån på godt 5.000 kr. for at få udgiften fordelt over flere år.

Der skulle afholdes generalforsamling hvert år i september, hvor der skulle vælges formand og træffes afgørelser i større spørgsmål. Aftalen blev tinglyst på ejendommene den 3.7.1924.

I 1963 overtog Arne Nielsen, Sødalvej 19, Gudmund Pedersens (Sødalvej 16) andel i vandværket.

Vandværket var i funktion indtil udløbet af 1986. Da var der kommet nye, unge ejere på flere af ejendommene, og der var bekymringer for vandets nitratindhold. Alle blev efterfølgende koblet på Rødding vandværk.

10.6.1926 overtog ugifte Peder Andersen Nielsen fra Læsten, født den 25.9.1885, ejendommen. Han var en broder til Jens Andersen Nielsen på Sødalvej 14. Han havde et stift ben, og i daglig tale hed han derfor „pe' styvbien".

Efter salget af ejendommen i 1940 købte han en ejendom på Ålborgvej 190 på Løvel Søndermark. Han døde den 12.5.1961.

11.7.1940 overtog Kristian Søndergaard Olesen fra Løvel, født den 14.5.1916, og hans hustru Marie ejendommen. Der var ingen børn.

15.4.1953 overtog Bent Vestergaard fra Ingstrup ejendommen for 60.616 kr.. Se Sødalvej 18.

2.11.1953 overtog Frede Sørensen ejendommen for 72.000 kr.. Han var søn af Alfred og Margrethe Sørensen på Sødalvej 10.

Frede Sørensen og hans husbestyrerinde, Agnete Bundgaard fra Åstrup, født den 18.10.1931, blev borgerligt viede i Viborg den 1.9.1958. Agnete Bundgaard fik før giftermålet med Frede Sørensen datteren Jette, født den 11.4.1954. Frede og Agnete fik børnene:

Jens den 10.9.1958.

Vagn den 15.3.1960.

Ole den 1.6.1961.

Helle den 27.6.1962.

Frede Sørensen døde den 15.3.1965, og Agnete Sørensen døde den 4.5.2005.

21.11.1965 blev der udstedt skifteretsattest til Agnete Sørensen.

21.10.1971 var ejendommens areal jf. tingbogen følgende:

1 bk, Sødal Hgd., Rødding, 0,6755 ha.

1 bo, Sødal Hgd., Rødding, 1,6693 ha.

1 ca, Sødal Hgd., Rødding, 6,7172 ha.

Juni 1972 købte Arne Nielsen, Sødalvej 19, matr. nr. 1 bo, Sødal Hgd, Rødding, og Niels Erik Hjøllund, Sødalvel 21, købte matr. nr. 1ca, Sødal Hgd., Rødding.

2.5.1979 solgte Agnete Sørensen ejendommen bestående af matr. nr. 1 bk, Sødal Hgd., Rødding, med 0,6755 ha og påstående bygninger til Kjeld Sørensen og Anette Rosenquist i lige sameje. Pris 330.000 kr..

4.11.1983 solgtes ejendommen videre til Poul Henning Nielsen. Pris 330.000 kr.. Poul Henning Nielsen og hans hustru solgte ejendommen relativt hurtigt med begrundelsen, at ejendommen var meget forsømt og ikke svarede til forventningerne.

12.12.1984 solgtes ejendommen til Marianne Blicher Nielsen og Bent Jensen Furbo i lige sameje. Pris 423.097 kr.. De havde ingen børn.

2.6.1987 solgtes ejendommen til Niels Peter Ledgaard Steffensen fra Hvide Sande og Solveig Højboe Pedersen fra Kloster på Holmsland i lige sameje. Pris 545.000 kr..

De blev gift i Løvel kirke den 1.9.1990 og har fået børnene:

Kasper den 23.10.1991.

Morten den 13.8.1994.

Ejendommens jordtilliggende i 2014 er uændret 0,6755 ha. Jorden udnyttes til en stor køkkenhave, lidt fårehold og undertiden lidt frilandsgrise.

Sødalvej 25

Billedet viser ejendommen efter at Niels Chr. Skov forlængede staldbygningen. Han byggede senere en lade vinkelret på staldbygningen, så ejendommen blev trefløjet. Jens Chr. Skov forlængede den oprindelige staldbyning. Kilde: Signe Hovgaard.

Med købekontrakt af 3.8.1922 overtog Frederik Jokumsen fra Rødding parcel nr. 4 af det af godset Fussingø til staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding. M.h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej nr. 33.

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 12.000 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Halvdelen af lånet var således rentefri. Lånet var afdragsfrit indtil juni termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev arealet på 8,8165 ha ommatrikuleret til matr. nr. 1 bi, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst den 23.5.1923.

Med hensyn til etablering af vandværk, se under Sødalvej 23.

Han blev gift med Semine Christensen fra Kokholm i Tapdrup kirke den 9.11.1920. Hun var en søster til Maren (Dalsgaard) Christensen på Sødalvej 21. Ægteskabet var barnløst. Men de havde et plejebarn, Anna Lise Kristensen, født den 24.10.1921. Ved folketællingen i 1930 var der en tjenestekarl på ejendommen – formentlig på grund af helbredsproblemer.

Frederik Jokumsen døde den 5.3.1932, kun 37 år gammel.

1.4.1933 fik Semine Jokumsen skifteretsattest, og fortsatte med ejendommen indtil hun døde den 13.8.1934, kun 36 år gammel. Ægteparret døde i en bemærkelsesværdig ung alder. Var det fortidens svøbe, tuberkulosen, der tog dem?

19.7.1935 fik Niels Nielsen Kallestrup fra Kokholm skøde på ejendommen. Han gav 20.700 kr. for den. Niels Nielsen Kallestrup, født den 31.5.1905, død den 25.6.1980, blev gift den 28.9.1934 i Rødding Kirke med Dagny Laursen fra Kokholm, født den 11.7.1909, død 9.4.1997, og de fik under deres korte ophold på ejendommen datteren Inge den 15.7.1937, der døde 15.12.1937. Efter opholdet på Sødal mark overtog Niels Nielsen Kallestrup hans barndomshjem i Kokholm.

4.7.1938 fik Niels Chr. Skov fra Låstrup skøde på matr. nr. 1 bi. Han gav 11.259 kr. for ejendommen og overtog restgælden på byggelånet, som har været på små 11.000 kr..

Niels Chr. Skov, født den 19.2.1906, død den 26.5.1988, blev gift den 8.6.1938 i Vorde Kirke med Kirstine Mousten fra Kølsen, født den 27.3.1914, død den 25.7.1985, og de fik børnene:

Jens Christian den 10.4.1939.

Signe den 28.11.1942.

Niels Chr. Skov forlængede staldbygningen og i 1950erne byggede han en lade parallelt med stuehuset, så det blev en trelænget ejendom.

25.10.1973 blev ejendommen overtaget af sønnen Jens Christian Skov for 253.000 kr.. Han udvidede bygningsarealet med en forlængelse af den oprindelige staldbygning.

31.8.1976 tilkøbtes fra Sødalvej 21 matr. nr. 1 cd, Sødal Hgd., Rødding, på 4,6570 ha, heraf vej 165 m^2. Prisen var 82.733 kr..

Jens Chr. Skov døde den 29.12.2007, og 18.8.2008 solgte Jens Chr.

Skov's søster, Signe Hougaard, Åstrup, som udgjorde boet efter Jens Christian Skov, ejendommen til Søren Thybo Andersen, Gl. Røddingevj 13, Løvel, for 3.945.000 kr.. Han overtog det meste af jorden – se Sødalvej 25 B.

30.1.2010 solgte Søren Thybo Andersen den resterende ejendom på 1,6500 ha til Allan Jensen for 1.050.000 kr..

I 2014 er ejendommens jordtilliggende fortsat på 1,6500 ha, som indtil videre alene har været anvendt til afgræsning.

Sødalvej 25 B

Landejendom uden bygninger bestående af jord frasolgt Sødalvej 25. Ejendommen ejes af Søren Thybo Andersen, Gl. Røddingvej 13, Løvel.

Ejendommens jordtilliggende er i 2014 på 11,8229 ha, heraf vej 165 m^2. Matr. nr. er 1 cr, Sødal Hgd., Rødding.

Sødalvej 27

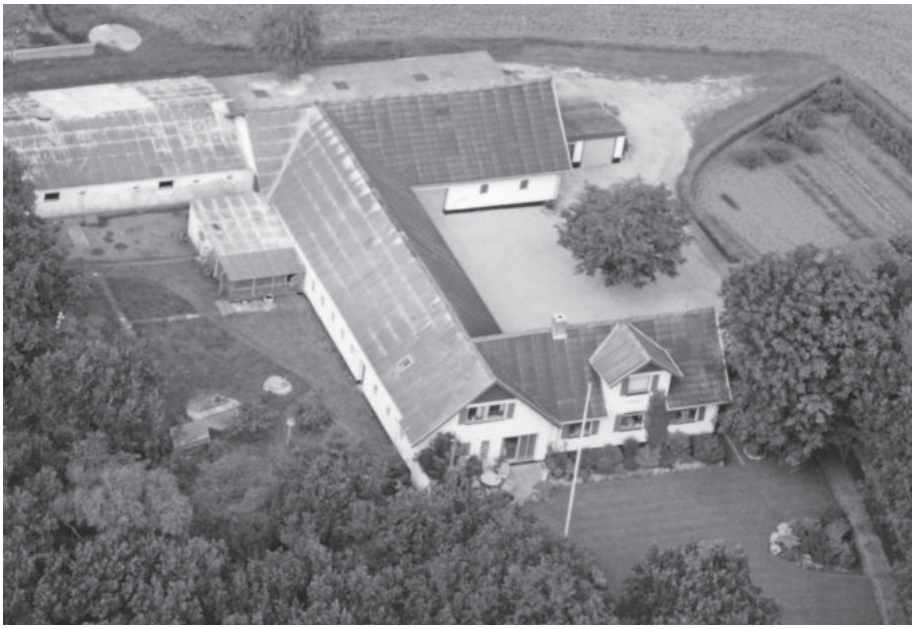

Theodor Larsen forlængede staldbygningen og byggede lade, så ejendommen blev trefløjet. Hans Peter Jakobsen har bygget svinestald og maskinhus, m.m.. Kilde: Betty og Hans Peter Jakobsen.

Med købekontrakt af 3.8.1922 overtog Theodor Larsen fra Åstrup parcel nr. 3 af det af godset Fussingø til staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding. Parcellen var på 11,0350 ha, heraf 1,6000 ha freds-

skov i Rodalen og 2.750 m^2 vej. M..h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej nr. 33.

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 12.000 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Halvdelen af lånet var således rentefrit. Lånet var afdragsfrit indtil juni termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev arealet ommatrikuleret til matr. nr. 1 bh, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst den 23.5.1923.

Ejendommen fik meget passende navnet „Solbakken". Etableringen af bygningerne blev startet i 1922.

Med hensyn til etablering af vandværk, se under Sødalvej 23.

Theodor Larsen, født i Ørum Sønderlyng den 12.4.1897, død 2.6. den 1968, og Jensine Nielsen fra Batum, født den 25.12.1899, død den 30.3.1993, blev viet i Rødding kirke den 23.5.1922, og de fik børnene:

Edith Margrete den 15.2.1925.

Anne Agnethe den 16.11.1926.

Ketty den 7.2.1931.

Signe den 7.2.1933.

Karl Henry den 12.5.1937.

5.7.1957 blev ejendommen solgt til Hans Peter Jakobsen fra Foulum og Betty Andersen fra Vejrum Nørremark for 104.000 kr., og de har dermed været statshusmandspar i foreløbig 58 år.

Hans Peter, født den 14.4.1932 og Betty Bech Andersen, født den 12.6.1937, blev gift i Vejrum kirke den 11.5.1957, og de har fået børnene:

Finn den 20.3.1960.

Hanna den 24.3.1962.

Britta den 22.4.1968.

I 1970 begyndte de at tage udearbejde, Hans Peter som murer og bygmester, og Betty bl.a. som taxachauffør. Køerne blev sat ud i 1979, grisene i 1998, og i 1998 blev jorden forpagtet ud til Kaj Nielsen, Rødding, som i årene inden havde passet jorden på maskinstationsbasis.

I 2014 er ejendommens jordtilliggende på 11,0195 ha, heraf 1,6000 ha fredskov og 2.750 m^2 vej.

Sødalvej 33

Tilbygningen fra 1976 til enden af staldbygningen ud mod vejen anvendes dels til en udvidelse af beboelsen og dels til en udvidelse af staldarealet. Maskinhuset blev bygget i begyndelsen af 1970erne. Den hvide bygning ved siden af maskinhuset er fra 1972. Den blev bygget til slagtekyllinger. Derefter blev den svine- og kalvestald, og den endte med at blive anvendt til opdrætning af harer, som Poul Eriks mor sendte til Frankrig til udsætning i naturen. Kilde: Poul Erik Øris Hansen.

Med købekontrakt af 3.8.1922 overtog Johs. Hansen fra Bigum parcel nr. 2 af det af godset Fussingø til Staten afgivne areal med matr. nr. 1 ax, Sødal hgd., Rødding. Parcellen var på 10,1700 ha, heraf vej 3.020 m^2.

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 12.000 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Halvdelen af lånet var således rentefrit. Lånet var afdragsfrit indtil juni termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

I forbindelse med købet blev arealet ommatrikuleret til matr. nr. 1 bg, Sødal Hgd., Rødding. Skødet blev tinglyst den 23.5.1923. Ejendommen blev navngivet Smedstoft.

Den oprindelige købekontrakt for jordrentebrug, som blev indgået med Landbrugsministeriet for hvert af de 7 jordrentebrug, er for denne ejendom bevaret, og den indeholder følgende hovedpunkter:

1. „Ejendommens størrelse er ca. 9,8 ha. Dens grænser er forevist køberen i marken. Lovligt udstykningskort vil til sin tid blive vedhæftet skødet.

2. Køberen har tiltrådt ejendommen den 1. april 1922 uden egentlig overleveringsforretning. De den nævnte dato og derefter forefaldende skatter og afgifter af ejendommen udredes af køberen med nævnte dato som skæringsdag.

3. Ved salget erlægges ikke nogen købesum, men der pålægges ejendommen en periodevis bestemt halvårlig afgift, der foreløbig udgør 2 ¼ % af den sum, hvortil jordværdien ansættes af vedkommende vurderingsråd, svarende til den pris, som en forstandig køber måtte antages at ville give for ejendommen, såfremt denne henhørte til en middelstor bondegård.
   Den halvårlige jordrente erlægges bagud i hver 11. juni og 11. december termin, første gang i 11. december termin 1922 for tiden 1. april 1922 til december 1922.
   Snarest mulig efter ejendommens overtagelse vil der tilgå ejeren meddelelse om størrelsen af de rentebeløb, der vil være at erlægge i førstkommende 11. december termin og indtil videre i de derpå følgende terminer. (derefter følger nogle bestemmelser om, at jordværdien er underkastet de normale omvurderinger, som vurderingsrådene foretager).

4. Endvidere erlægger køberen på anfordring til Statens Jordlovsudvalg omkostningerne ved ejendommens udstykning og vurdering. Endvidere udreder køberen alle med handelen i øvrigt forbundne omkostninger, derunder navnlig til dokumenternes stempling og tinglæsning.

5. Køberen forpligter sig til inden 1. oktober 1922 at lade opføre på ejendommen de til dens drift fornødne bygninger efter planer og overslag, der bliver at forelægge den i henhold til lov nr. 323 af 22. juni 1917 om oprettelse af husmandsbrug nedsatte kommission for vedkommende amtsrådskreds til approbation.

6. På ejendommen skal vedligeholdes et almindeligt jordbrug eller havebrug og til enhver tid holdes den dertil fornødne besætning og inventarium. Ejeren er uberettiget til uden forud indhentet tilladelse fra Landbrugsministeriet at foretage foranstaltninger, hvorved jordens dyrkningsværdi varig forringes, såsom destruktion af jordoverfladen ved

udgravning af ler og kalk m.v.. De på ejendommen værende gravhøje, dysser eller andre fortidslevninger må i henhold til Kirke- og Undervisningsministeriets cirkulære af 26. januar 1886 ikke uden skriftlig tilladelse fra Nationalmuseet berøres med plov, hakke eller spade, og ejeren må ikke formindske højenes eller dyssernes omfang og ikke afgrave, omkaste, flytte, bortføre eller sønderslå sten, der henhører til dem.

7. Ejeren er forpligtet til at holde de til ejendommen hørende bygninger som besætning og inventarium forsikret mod ildsvåde for den fulde værdi, for bygningernes vedkommende i en af Staten godkendt brandforsikringsforening. Bygningerne skal ligeledes holdes forsikret til fuld værdi mod stormskade. Bygningerne skal vedligeholdes i ordentlig stand.

8. Såsnart ejendommen er bebygget er ejeren forpligtet til selv at bebo og drive ejendommen. Han må ikke bortleje nogen del af ejendommen eller opføre lejehuse på den.

9. For de halvårlige renter såvel som for ethvert andet krav på ejeren efter denne kontrakt haves der udpantningsret.
   Ejendommen må ikke pantsættes for et større beløb end hvad der svarer til det til bygningernes opførelse tilståede statslån, der har paritet og panteret næstefter den førstprioriterede jordrente. Ej heller kan der i ejendommen foretages arrest eller udlæg for nogen ejeren personlig påhvilende forpligtelse.

10. Ejendommen må ikke uden Landbrugsministeriets særlige samtykke sammenlægges med anden jord eller magelægges med anden jord.

11. Når ejendommen søges overdraget til anden mand, og denne ikke er den hidtidige ejers livsarving, har Staten forkøbsret til ejendommens jord og bygninger til en pris, der svarer til den oprindelige købspris eller byggepris med tillæg af påviselig afholdte udgifter til udvidelse eller forbedringer, samt værdien af de forbedringer, der er tilført ejendommen ved ejerens arbejde eller kapitalanbringelse.
    Overdragelse eller pantsætning af ejendommen samt bygninger og tilbehør må uden Statens Jordlovsudvalgs samtykke ikke finde sted så længe der ikke er meddelt køberen skøde på ejendommen.

12. Så snart de til ejendommens drift nødvendige bygninger er fuldt op-

førte og godkendte af den i henhold til lov nr. 323 af 22. juli 1917 om oprettelse af husmandsbrug nedsatte kommission for vedkommende amtsrådskreds, er køberen berettiget og forpligtet til at modtage skøde på ejendommen.

13. I tilfælde af, at ejeren misligholder nogen af de i denne kontrakt indeholdte bestemmelser, kan der gås frem mod ham i henhold til lovgivningens almindelige regler, og Landbrugsministeriet er berettiget til at anse byggelånet, hvis det ikke er indfriet, som straks forfaldet til skadesløs betaling.

14. Skødet vil foruden som adkomst tillige være at læse som servitutstiftende på parcellen med hensyn til bestemmelserne i nærværende købekontrakts post 6,7, 8, 9,10, 13 og 18 samt som hæftelse efter post 3". Citat slut.

Post 18 indeholdt, at „køberen af parcellen må tåle den langs parcellens nordlige skel førende 3,77 m brede markvej". Det er vejen, som forbinder Sødal skov med Sødalvej, og som ejeren af Sødal skov har vejret til.

En del af arealet var tilsået med rug, og Johs. Hansen forpligtede sig ifølge kontrakten også til at overtage denne afgrøde mod at betale 35 kr. pr. tønde land med rug.

Johs. Hansen, født den 11.10.1895, blev den 18.9.1923 gift i Rødding kirke med Jenny Pedersen fra Rødding, født den 9.4.1900. De fik datteren Lilly den 7.3.1925. Jenny Pedersen havde før brylluppet med Johs. Hansen datteren Lydia, født den 8.8.1921.

29.9.1958 blev ejendommen solgt til Arne Precht Hansen fra Hemmed på Norddjurs for 104.000 kr..

Arne Precht Hansen, født den 26.7.1933, blev den 9.11.1957 gift i Tostrup kirke med Klara Ingrid Øris fra Tostrup, født den 16.11.1936, og de fik børnene:

Kurt Øris Hansen den 26.3.1959.

Poul Erik Øris Hansen den 28.4.1962.

Kirsten Øris Hansen den 23.1.1965.

På ejendommen er det blevet skik, at ejeren laver små beretninger om ejendommen, m.m. og opbevarer dem i flasker på ejendommen.

Af Arne Hansens beretning fremgår det, at besætningen ved hans overtagelse den 1.8.1958 omfattede 2 heste, 5 malkekøer, 4 kvier, 2 tyrekalve, 2 grisesøer samt 7 slagtesvin og 200 høner, og han betragtede det som værende en stor besætning på dette tidspunkt.

Men i løbet af hans ejertid fik han ved leje af jorden på Sødalvej 35 fordoblet det dyrkede areal og efter omforandringer af staldarealet blev husdyrbestanden arbejdet op til 29 køer + opdræt, og de to heste blev erstattet af 2 traktorer.

Klara Ingrid Øris døde den 12.11.1995, og Arne Hansen blev senere gift med Hanne Gam fra Silkeborg.

12.8.1999 købte Poul Erik Øris Hansen og Susanne Olsen fra Viborg Søndre sogn, født den 27.4.1963, ejendommen i lige sameje for 1.150.000 kr..

De blev gift i Rødding kirke den 8.9.1984, og de har fået børnene:

Louise den 11.9.1986.

Maria den 7.3.1989.

Jane den 24.5.1994, handicappet – død den 2.3.2010.

I 2014 er ejendommens jordtilliggende det samme som da Joh. Hansen købte ejendommen i 1923, og jorden er forpagtet ud til en landmand i Batum.

Sødalvej 35

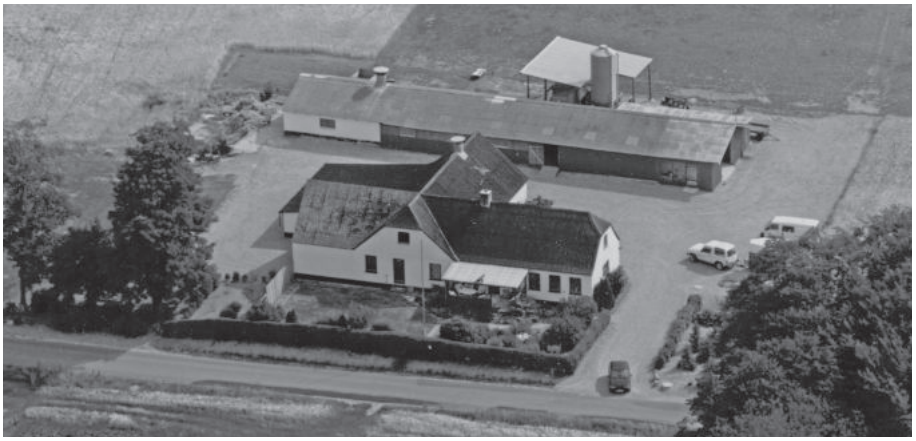

Den oprindelige vinkelbygning er fra de første ejeres tid. Forlængelsen bagud er opført af Søren J. Sørensen. Den lave tilbygning bagved staldbygningen er opført af Bjarne og Karen Rasmussen og beregnet til grise. Den hvidkalkede del af den lange tilbygning bagved ejendommen er opført af Søren J. Sørensen og var maskinhus. Den resterende del af den lange bygning er opført af Bjarne og Karen Rasmussen og beregnet til deres hesteavl. Efter at billedet er taget blev der på det græsklædte areal til venstre for ejendommen opført en bygning på ca. hundrede m² til kreaturer. Kilde: Bjarne Rasmussen.

Med købekontrakt af 3.8.1922 overtog Jens Vilhelm Christensen parcel nr. 1 af det af godset Fussingø til staten afgivne areal med matr. nr.1 ax,

Sødal Hgd., Rødding. Arealet var på 9,9760 ha, heraf vej 1.080 m^2. M.h.t. købekontraktens indhold, se under Sødalvej nr. 33.

Han underskrev samme dag en ansøgning om et byggelån på 12.000 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. af 6.000 kr.. Halvdelen af lånet var således rentefrit. Lånet var afdragsfrit indtil juni termin 1926, og derefter skulle det afdrages med 1 pct. af hovedstolen p.a..

Jens Vilhelm Christensen var født i Hulbæk den 1.5.1881. Han blev som enkemand den 17.8.1920 i Rødding kirke gift med enke Christiane Christensen, født i Bigum den 25.2.1890. Den 29.3.1923 fik de en dødfødt søn.

23.5.1923 fik Jens Vilhelm Christensen skøde på ejendommen. Men af ukendte årsager blev ejendommen kort efter solgt.

26.9.1923 overtog Kjeld Laurits Jensen skødet. Kjeld Laurits Jensen, født i Lindum den 15.11.1891, død i Vammen den 12.6.1937, blev gift i Almind kirke den 10.11.1914 med Ane Larsine Nielsen, født i Almind den 26.9.1892, død i Vammen den 12.7.1978, og de fik børnene:

Krista den 13.5.1915, født i Vranum.

Anna den 29.6.1919, født i Vammen. Døde den 2.11.1927.

Victoria den 15.2.1921, født i Vammen.

Viggo den 14.8.1923, født i Rødding.

Ove den 17.1.1927, født i Rødding.

Anna Margrethe den 20.9.1929, født i Rødding.

Viggo Jensen fik i 1959 tilladelse til at bruge efternavnet Jæger i stedet for Jensen.

23.4.1931 fik Søren J. Sørensen fra Struer skøde på matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding. Arealet var uændret på 9,9760 ha, heraf vej 1080 m^2. Prisen var 21.500 kr..

Søren J. Sørensen, født den 30.5.1903, død den 8.11.1988, blev den 24.5.1931 gift i Tapdrup kirke med Ane Kirstine Nielsen fra Tapdrup, født den 22.7.1909, død den 30.9.1998. De fik børnene:

Niels Ove den 25.4.1932.

Erik den 5.7.1934.

Peter den 25.3.1939.

Karen den 22.11.1941, der døde den 21.1.1942.

Svend den 2.4.1943.

11.12.1975 blev ejendommen solgt til Bjarne Rasmussen for 400.000 kr., som fortsatte med at drive ejendommen, men nu lidt på hobbybasis med opdræt og salg af rideheste. Der var dog også lidt grise og lidt fedekvæg på ejendommen.

Bjarne Rasmussen var fra Højbjerg ved Rødkærsbro, født den 3.2.1946, blev gift i 1966 i Højbjerg kirke med Karen Marie Knudsen Bak ligeledes

fra Højbjerg, født den 8.11.1946, og før de købte Sødalvej 35, boede de i Brunshåb, hvor de fik børnene:

Jan den 30.4.1966.

John den 13.5.1972.

Op mod årtusindskiftet fik Bjarne Rasmussen helbredsproblemer, som bevirkede, at han ikke kunne klare den sædvanlige drift, og derfor besluttede de at sælge.

8.3.1999 købte Per og Tina Stisen Varnum ejendommen i lige sameje for 1.373.386 kr.. Handelen var betinget af, at der kunne frasælges ca. 7 ha. Der blev frasolgt i alt 6,5491 ha til naboen, Per og Diana Olsen, Iversvej 1, for 50.000 kr. pr. ha..

Per Stisen Varnum og Tina Bjerring Jørgensen bliv gift i oktober 1995 i Asmild kirke, og de har fået børnene:

Casper i 1995.

Mathilde i 2000.

Josefine i 2004.

9.5.2007 købte Per og Tina Stisen Varnum matr. nr. 16 h, Rødding by, Rødding, på 0,9469 ha fra naboen Laurits Nielsen, Iversvej 2, Rødding. Prisen var 150.000 kr..

I 2014 er ejendommens jordtilliggende på 4,3729 ha fordelt med 3,4269 ha på matr. nr. 1 ax, Sødal Hgd., Rødding, heraf vej 1080 m^2 samt 0,9469 ha på matr. nr. 16 h, Rødding by, Rødding.

Jorden udnyttes primært til dyrkning af foder til heste og fedekvæg på ejendommen.

Enghavevej 21B

Selvstændig bygningsløs ejendom tilknyttet Enghavevej 40.

Enghavevej 40

Vera og Svend Haugaard Pedersen har bygget maskinhuset og vinklen på stuehuset. Kilde: Vera og Svend Haugaard Pedersen.

1.4.1924 købte Severin Sørensen fra Finderup af gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, begge Rødding, en parcel af matr. 1 ay, Sødal Hgd., Rødding. Købet skete med en landbrugsministeriel udstykningstilladelse. Parcellens størrelse blev anslået til 19 tdr. land, og prisen var 8.550 kr.. Parcellen blev oprettet som statshusmandsbrug i henhold til loven om husmandsbrug af 22.6.1917, hvilket gav muligheder for statslån til f.eks. byggeri. Jorden skulle afleveres til Severin Sørensen i vinterpløjet stand. Parcellen blev ommatrikuleret til matr. nr. 1 bu, Sødal Hgd., Rødding. Arealet blev senere opmålt til 10,8050 ha. Skødet blev tinglyst den 14.1.1925.

Af købekontrakten fremgår det, at „nuværende og fremtidige ejere af husmandsbruget matr. nr. 1 bu, Sødal Hgd., skal have vejret fra ejendommens nordøstre hjørne ad en 3,77 meter (= 6 alen) bred vej over matr. 1 ay, Sødal Hgd., indtil den ny Løvelvej (nuværende Sødalvej) og en vejret i samme bredde fra sydvestre hjørne af 1 bu indtil den gamle Løvelvej (nuværende Enghavevej) over det oprindelige matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., der nu ved udstykningen er betegnet som matr. nr. 1 bp, i øvrigt henvises med sidstnævnte vejret til vort skøde af 10. august 1921, tinglæst 24. august

1921, Litra c., hvor denne vejret er anført og følger selvfølgelig hermed til ejendommen matr. 1 bu. Disse 2 vejretter læses som servitutstiftende på parcellerne matr. nr. 1 ay og 1 bp, sidstnævnte parcel er udstykket fra 1 az og noteret som hæftelse på disse ejendomme".

Vejen over til den ny Løvelvej eksisterer ikke mere over matr.nr. 1 ay på nær et kort stykke gennem Rodal beplantningen ned til ny Løvelvej (nuværende Sødalvej). Men eftersom dokumentet om vejret ikke er aflyst, har ejerne af matr. nr. 1 bu fortsat vejret over matr.nr. 1 ay.

Severin Sørensen fik den 10.1.1925 bevilget 2 statslån til at finansiere køb og byggeri.

Statslån 1 var på 9.600 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a.. Lånet skulle forrentes og afdrages fra anvisningsdagen med et beløb på 264 kr. halvårligt.

Statslån 2 var på 6400 kr.. Renten var 4,5 pct. p.a. og skulle betales fra anvisningsdagen. Lånet var afdragsfrit i 5 år, men fra december termin 1929 skulle der betales en ydelse på 176 kr. pr. halvårlige termin dækkende både renter og afdrag.

Endvidere fik Severin Sørensen et statstilskud på 2.000 kr. til byggeriet.

Severin Sørensen, født i Finderup den 12.7.1889, død den 6.2.1980, blev gift i Tjele kirke den 8.8.1924 med Laura Christensen fra Foulum, født den 25.11.1896, død den 29.9.1993, og de fik børnene:

Jensina den 16.9.1925.

Tage den 26.5.1929.

Severin Sørensen var i øvrigt den første på Sødal mark, der købte traktor. Det har været omkring 1950, og traktoren var den amerikanske Allis-Chalmers.

18.9.1964 blev ejendommen solgt til Svend Haugaard Pedersen fra Vinkel. Pris 137.000 kr..

Svend Haugaard Pedersen, født den 21.7.1939, blev gift den 24.11.1962 i Tjele kirke med Vera Poulsen fra Formyre, født den 27.10.1941, og de fik børnene:

Steen den 31.10.1963.

Jørgen den 18.5.1965.

Lars den 9.9.1970.

Tinna den 3.3.1972.

Siden 1970erne har både Svend og Vera haft udearbejde – Svend startede således som mælkekusk på en lastbil, som det daværende Rødding Mejeri havde indkøbt til afløsning af tidligere tiders mælkekuske. Lastbilen kunne laste 180 af de gamle mælketransportspande.

Vera har bl.a. været pædagogmedhjælper på Fynbohus i Vammen, som er et hjem for udviklingshæmmede.

Køerne blev sat ud i 1978 efter krav fra Svends daværende arbejdsgiver, traktorimportørerne Brdr. Toft, Mundelstrup. Koholdet blev afløst af et sohold. Efter at Svend blev 67 år, har der alene været kødkvæg på ejendommen, og der er græs på hele markarealet.

I 1997 erhvervedes matr. nr. 16b og 27e, Rødding by, Rødding samt 1 aq, Sødal Hgd., Rødding, på i alt 4,5048 ha. Arealet er en bygningsløs selvstændig ejendom tilknyttet matr. 1 bu, Sødal Hgd., Rødding, med en samhørighedsdeklaration. Arealets adresse er Enghavevej 21B.

Bortset fra ovennævnte erhvervelse i 1997 er ejendommens jordtilliggende i 2014 det samme, som da Severin Sørensen købte ejendommen i 1925.

Enghavevej 42

Holger Nygaard Christensen forlængede staldbygningen og byggede en lade, så ejendommen blev trefløjet. Ejnar Nygaard Christensen byggede svinestald så ejendommen blev firelænget. Endvidere har han bygget foderlade nord for ejendommen, maskinhus vest for ejendommen samt gyllebeholdere. Kilde: Ejnar Nygaard Christensen.

6.6.1924 underskrev ugifte Peder Christensen skødet på en hedeparcel af matr. nr. 1 az, Sødal Hgd., Rødding, tilhørende stamhusbesidder Jørgen Sehested, Broholm. Prisen var 2.500 kr.. Skødet blev tinglæst den 9.7.1924. Parcellens areal var 22,8203 ha.

I forbindelse med salget blev matr. nr. ændret til 1 bp, Sødal Hgd., Rødding, jf. landbrugsministeriel udstykningstilladelse.

2.1.1926 underskrev Lauge Arne Trangbæk fra Viborg Søndermark en købekontrakt på en parcel af matr. nr. 1 bp, Sødal Hgd., Rødding. Parcellen, der var på 12,5065 ha, betegnedes fortsat som en hedeparcel, og prisen var 3.500 kr. Købet var godkendt af en landbrugsministeriel udstykningsgodkendelse.

Udbetalingen var 1.250 kr., og de resterende 2.250 kr. skulle betales, når Lauge Arne Trangbæk havde fået parcellen bebygget og ansøgt om statslån.

Det skete i løbet af 1926, og i foråret 1927 blev de 2.250 kr. betalt, og skødet blev tinglæst den 28.5.1927.

Lauge Arne Trangbæk, født den 20.6.1901, død den 8.6.1975, blev gift i Løvel kirke den 16.2.1928 med Jenny Haarbo fra Løvel, født den 17.7.1902, død den 7.3.1994, og de fik børnene:

Eivind den 4.5.1930.

Jørgen den 18.8.1931.

Hardy den 21.1.1933.

Vagn den 26.7.1934.

15.12.1936 købte Holger Nygaard Christensen fra Løvel ejendommen for 20.000 kr.. Den blev navngivet Højagergård.

Holger Nygaard Christensen, født den 8.12.1908, død den 28.8.1997, blev den 29.11.1936 gift i Løvel kirke med Esther Vistisen fra Romlund, født den 18.5.1913, død den 9.7.1995, og de fik børnene:

Erling den 5.9.1937.

Ejnar den 27.1.1940.

Dødfødt tvilling den 27.1.1940.

Kirsten Marie den 23.7.1943.

Jørgen den 11.12.1947.

I 1940 købte Holger Nygaard Christensen matr. nr. 27 c, Rødding by, med arealet 4,4530 ha, heraf vej 1050 m^2.

I 1964 fik Esther og Holger Nygaard Foreningen af Jyske landboforeningers sølvmedalje for landboflid – en stor anerkendelse for deres drift af ejendommen. Anna og Peter Giversen fik i øvrigt samme år også en sølvmedalje for landboflid for deres drift af Sødal.

10.7.1964 overtog sønnen Ejnar Nygaard Christensen matr. nr. 1 cc, Sødal Hgd, Rødding. Se Enghavevej 44.

Ejnar Nygaard Christensen blev gift den 25.7.1964 i Søndre Sogns kirke i Viborg med Kirsten Nielsen, født i Løgstør den 29.6.1944, og de har fået børnene:

Helle den 25.1.1965.
Lise den 24.9.1966.
Dorthe den 27.12.1968.
Peter den 1.5.1973.

15.11.1973 overtog Ejnar Nygaard Christensen matr. numrene 1 bp, Sødal Hgd., Rødding samt matr. 27 c, 6 h og 6 u, Rødding by, Rødding, for 750.000 kr.

22.11.1977 overtog Ejnar Nygaard Christensen matr. numrene 6 bs og 6 e, Rødding by, Rødding, for 32.000 kr..

Efter disse overtagelser bestod ejendommen af følgende arealer:
Matr. nr. 1 bp, Sødal Hgd. 12,5065 ha, heraf vej 570 m^2
Matr. nr.1 cc, Sødal Hgd. 10,3138 ha
Matr. nr. 27 c, Rødding by 4,4530 ha, heraf vej 1050 m^2
Matr. nr. 6 h, Rødding by 0,2069 ha
Matr. nr. 6 u, Rødding by 0,1956 ha
Matr. nr. 6 e, Rødding by 0,2035 ha, heraf vej 72 m^2
Matr. nr. 6 bs, Rødding by 0,2320 ha, heraf vej 810 m^2
I alt 28,1113 ha

3.6.2006 blev ejendommen solgt til Jørgen Haugaard Pedersen, Batum Hedevej 8, for 6 mio. kr., og den omfatter i 2014 følgende matrikelnumre og arealer:
Matr. nr. 1 bp, Sødal Hgd. 12,2930 ha, heraf vej 600 m^2
Matr. nr. 1 bv, Sødal Hgd. 0,1178 ha fra Enghavevej 27
Matr. nr. 1 cc, Sødal Hgd. 15,7380 ha
- heraf 5,4242 ha fra den tidligere matr. nr. 1 bv, Sødal Hgd., Rødding – se Sødalvej 10
Matr. nr. 27a, Rødding by 3,4572 ha
Matr. nr. 27c, Rødding by 4,4525 ha
Matr. nr. 1b, Batum 6,6780 ha, heraf vej 270 m^2
Matr. nr. 6 c, Løvel by 5,8314 ha fra Enghavevej 27
I alt 48,5679 ha

Jørgen Haugaard Pedersen er som nævnt søn af Vera og Svend Haugaard Pedersen, Enghavevej 40. Han blev gift med Mette Dalsgaard i 1992. Hun er født i Viborg 4.9.1969, og de har sønnerne:
Rasmus, født 1993.
Jakob, født 1995.
Frederik, født 1999.

Enghavevej 44

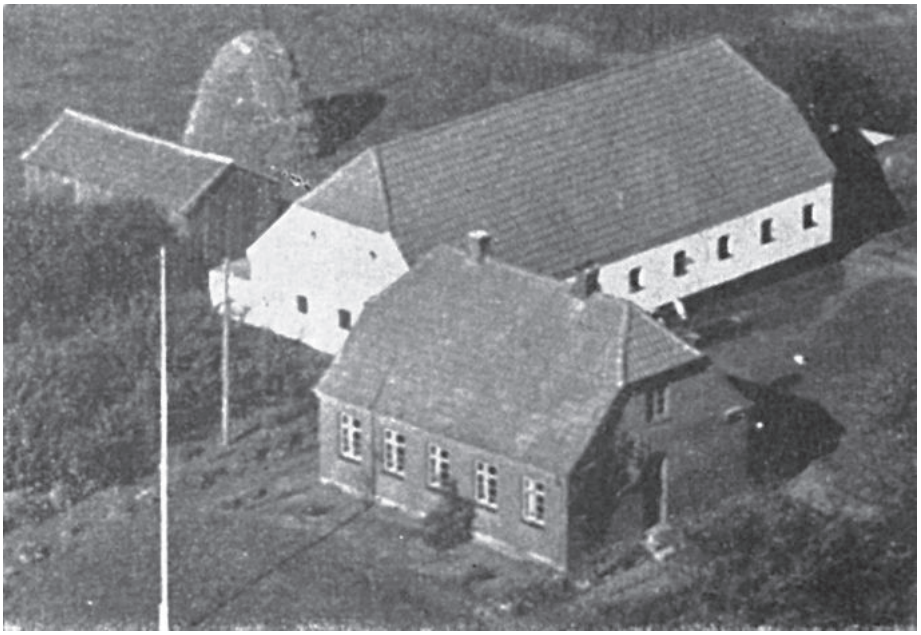

Kilde: Vort sogns historie, bind 8.

2.1.1926 underskrev Peder Alfred Trangbæk fra Viborg Søndermark en købekontrakt på en parcel af matr. nr. 1 bp, Sødal Hgd., Rødding, tilhørende Peder Christensen, som ifølge Landbrugsministeriets udstykningsgodkendelse blev skyldsat under matr. nr. 1 bx, Sødal Hgd., Rødding.

Arealet på 10,3138 ha betegnedes som en hedeparcel, og prisen var 3.500 kr.. Udbetalingen var på 1.250 kr., og de resterende 2.250 kr. skulle betales, når Peder Alfred Trangbæk havde fået parcellen bebygget og ansøgt om statslån.

Det skete i løbet af 1926, og i foråret 1927 blev de 2.250 kr. betalt, og skødet blev tinglyst den 28.5.1927.

Peter Alfred Trangbæk, født den 18.9.1899, død den 31.3.1960, blev gift i Løvel kirke den 6.12.1923 med Johanne Jørgensen fra Vejrum ved Struer, født den 11.10.1896, død den 29.8.1946, og de fik børnene:

Jens Christian den 6.1.1924 – død 24.5. samme år.

Jens Christian 21.2.1925.

Ane Irene 27.10.1927.

Dødfødt søn den 5.9.1934.

26.9.1946 overtog Johannes Jørgensen, født den 17.1.1904 i Vejrum, Struer, og hustruen Agnete Marie Christensen, født den 10.1.1913 i Bjerre-

grav, Rinds herred, ejendommen på Enghavevej 44 for 34.000 kr.. De blev gift i Rødding kirke den 3.3.1935. Ovennævnte Johanne Jørgensen var søster til Johannes Jørgensen, og hendes mand, Peder Alfred Trangbæk, var vidne ved Johannes Jørgensens og Agnete Maries bryllup. Før købet af Enghavevej 44 havde Agnete Marie og Johannes Jørgensen en mindre ejendom på Gl. Røddingvej 11. Ved folketællingen i 1930 var Johannes Jørgensen tjenestekarl hos Severin Sørensen på Enghavevej 40, og han var medarbejder fra 1930erne og op til 1945 på Vrå Savværk. Agnete Marie og Johannes Jørgensen havde ingen børn.

10.7.1964 blev ejendommen købt af Ejnar Nygaard Christensen, søn af Holger Nygaard Christensen på Enghavevej 42. Prisen var 80.000 kr.. Ejendommen blev udstykket i matr. nr. 1cc, Sødal Hgd., Rødding, med 10,3138 ha, der blev overført til Enghavevej 42, og det tilbageværende areal med matr. nr. 1 bx, Sødal Hgd., Rødding, på Enghavevej 44 er på 0,6307 ha.

Ejnar Nygaard Christensen købte i øvrigt i 1999 matr. nr. 1 bv, Sødal Hgd., Rødding - se Sødalvej 10 - af Niels Nielsen Just, og arealet på 5,4242 ha blev overført til matr. nr. 1 cc, Sødal Hgd., Rødding.

1.8.1973 blev matr. nr. 1 bx overtaget af Jens Aage Skousen for 215.000 kr.. Det blev oprindelig aftalt, at Jens Aage Skousen skulle have ca. 2,5 tdr. land med i købet, men Landbrugsministeriet kunne kun godkende det ovennævnte areal på 0,6307 ha. Det tog lidt tid at få dette afklaret, og skødet på handelen blev derfor ikke tinglyst før 26.3.1975.

28.11.1978 blev ejendommen solgt til Hardy Christensen Møller og Ilse Kjeldahl Møller for 477.600 kr..

De fik børnene:

Michael Kjeldahl Møller, født den 21.6.1982.

Carina Kjeldahl Møller, født den 8.2.1986.

De blev skilt i 2001, og i denne forbindelse overtog Hardy Christensen Møller sin tidligere hustrus halvdel af ejendommen.

Hardy Christensen Møller driver et hobbylandbrug med nogle få stykker skotsk højlandskvæg.

SAMMENDRAG

I dette sammendrag er de 15 statsejendomme anført efter tinglysningsdatoerne for at vise i hvilken rækkefølge, ejendommene er startet op. Det fremgår heraf, at ejendommene Sødalvej 23 – 27 og 33-35 med en tinglysningsdato den 23.5.1923 var de første, der blev udstykket og solgt. De udgjorde sammen med Sødalvej 19 og 21, der først blev tinglyst året efter den 23.7.1924, det areal, der via godset Fussingø blev afleveret til Landbrugsministeriet til udstykning til statshusmandsbrug. Se „Sødal efter 1919 og baggrunden for udstykningen af en del af Sødals jorder til Statshusmandsbrug".

Matrikelnr.	Adresse	Ejere	Tinglysningsdato	Areal, ha	Areal 2014, ha
1 bk	Sødalvej 23	Kristian Kristiansen	23.5.1923	9,0620	
		Peder Andersen Nielsen	10.6.1926		
		Kristian Søndergård Olesen	11.7.1940		
		Bent Vestergaard	15.4.1953		
		Frede Sørensen	2.11.1953		
		Agnete Sørensen	21.11.1965		
		Kjeld Sørensen og Anette Rosenquist	2.5.1979		0,6755
		Poul Henning Nielsen	4.11.1983		
		Marianne Nielsen og Bent Jensen Furbo	12.12.1984		
		Niels P. Ledgaard Steffensen og Solveig Højboe Pedersen	2.6.1987		0,6755
1 bi	Sødalvej 25	Frederik Jokumsen	23.5.1923	8,8165	
		Niels Nielsen Kallestrup	19.7.1935		
		Niels Chr. Skov	4.7.1938		
		Jens Chr. Skov	25.10.1973		
		Søren Thybo Andersen	18.8.2008		
		Allan Jensen	30.1.2010		1,6500
1 bh	Sødalvej 27	Theodor Larsen	23.5.1923	11,0350	
		Hans Peter og Betty Jakobsen	5.7.1957		11,0195
1 bg	Sødalvej 33	Johannes Hansen	23.5.1923	10,1700	
		Arne Precht Hansen	29.9.1958		
		Poul Erik Øris og Susanne Hansen	12.8.1999		10,1700
1 ax	Sødalvej 35	Jens Vilhelm Christensen	23.5.1923	9,9760	
		Kjeld Laurits Jensen	26.9.1923		

		Søren Sørensen	23.4.1931		
		Bjarne Rasmussen	11.12.1975		
		Per og Tina Varnum	8.3.1999		4,3729
1 bl	Sødalvej 19	Anton Justesen	25.7.1923	9,3444	
		Martin Andersen Thorup	23.7.1924		
		Arne Nielsen	1.10.1946		
		Hans Trier Hansen	31.8.1976		0,8335
		Yvonne Kristensen og			
		Peter Michael Jensen	6.12.1984		
		Carl Andersen og			
		Jette Berit Andersen	25.4.1990		
		Nikolaj og Tina Justesen	12.10.2005		0,8335
1 bm					
og be	Sødalvej 21	Knud Christensen	25.7.1923	9,3400	
		Søren Christensen	(nov. 1924)		
		Kristen Markussen	23.10.1939		
		Niels Erik Hjøllund	23.11.1957		
		Niels-Holger og			
		Birgit Frandsen	19.6.1988		21,7241
1 az	Sødalvej 10	Alfred Sørensen	9.7.1924	12,6580	
		Sigurd Verner Pedersen	4.3.1967		
		Morten Pedersen	25.2.1914		2,1443
1 bt	Sødalvej 12	Ole Andersen	14.1.1925	8,2643	
		Aage Nørbæk	21.9.1944		
		Marianne og			
		Mogens Frederiksen	2.9.1975		0,6900
		Per Nelson Ottesen og			
		Birgitte Erhardtsen	10.11.1977		
		Ruth og Hans Schmidt	3.2.1983		
		Jens Larsen og			
		Solvejg Bartolomæussen	6.8.1987		
		Kirsten og Mogens			
		Gloggengiehser	5.8.2004		
		Camilla Thybo Christensen			
		og Heine Thordal Frederiksen	25.6.2007		0,6900
1 bs	Sødalvej 14	Jens Andersen Nielsen	14.1.1925	8,2743	
		Mary og Jens Eldrup	26.4.1967		
		Jørgen Kaack Andersen	27.7.1990		8,2743
1 br	Sødalvej 16	Jens Nørskov Kristoffersen	14..1.1925	9,9292	
		Gudmund Pedersen	1.6.1941		
		Svend Møller Pedersen	23.2.1973		

		Sigurd Christensen Søren Thybo Andersen Gert og Susanne Jakobsen	3.6.1987 13.4.2007 31.7.2007		2,5020
1 bq	Sødalvej 18	Anders P. Sørensen Jacob Jensen Bent Vestergaard Poul Henrik Vestergaard og Rikke Havtorn	14.1.1925 11.8.1926 7.11.1953 24.6.1994	8,8743	8,2743
1 bu	Enghavevej 40	Severin Sørensen	14.1.1925 18.9.1964	10,8050	15,3098
1 bp	Enghavevej 42	Lauge Trangbæk Holger Nygaard Christensen Ejner Nygaard Christensen Jørgen og Mette Haugaard Pedersen	28.5.1927 15.12.1936 15.11.1973 3.6.2006	12,5065	48,5679
1 bx	Enghavevej 44	Peter Trangbæk Johannes Jørgensen Ejnar Nygaard Christensen Jens Aage Skousen Hardy Christensen Møller og Ilse Kjeldahl Møller	28.5.1927 26.9.1946 10.7.1964 26.3.1975 26.11.1978	10,9445	0,6307 0,6307
I alt				150,0000	136,8388

Matrikelkort
Del af Sødal Hovedgård

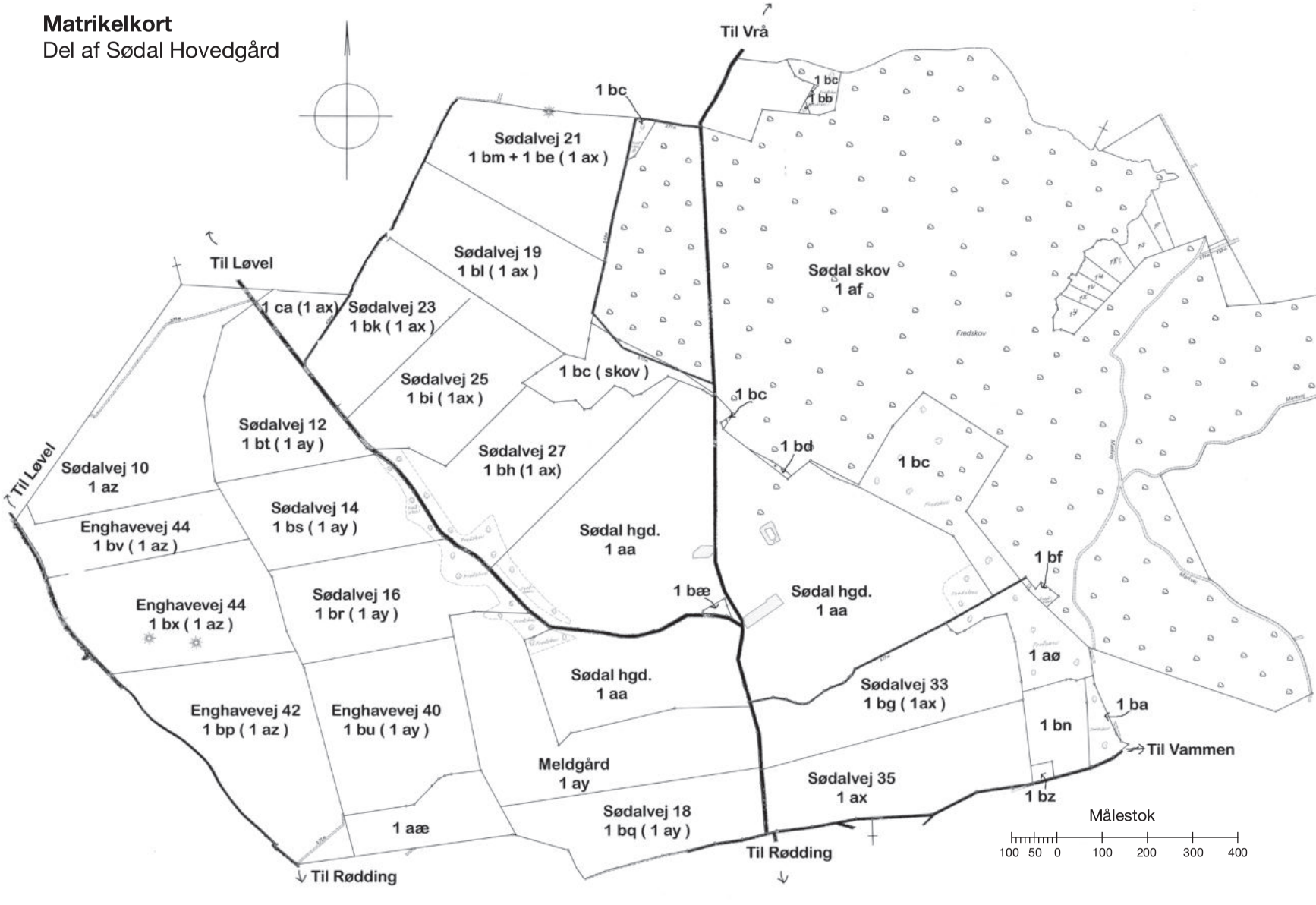

STRUKTURUDVIKLINGEN PÅ SØDAL MARK

Fra den første tinglysning og frem til 2014 har der været i alt 48 ejere af de 15 statsejendomme på Sødal mark i den landbrugsproduktive periode, hvilke hovedsagelig er perioden fra første køb/tinglysning og indtil landbrugsjorden er lejet ud eller solgt fra ejendommene.

7 af disse ejere var ungkarle og 41 var familier. Disse familier havde tilsammen 118 børn svarende til 2,9 børn pr. familie.

4 af de 48 ejere havde kun ejendommen i kort tid, d.v.s. mindre end 2 år. Hvis man ser bort fra disse 4 havde de resterende 44 ejere deres ejendom i 25,5 år i gennemsnit – altså næsten en menneskealder. Rekorderne indhaves indtil videre af Betty og Hans Peter Jakobsen på Sødalvej 27 med 58 år og af Vera og Svend Haugaard Pedersen på Enghavevej 40 med 51 år.

Der har i gennemsnit været drevet landbrug på de 15 statsejendomme i 75 år svarende til 2,5 menneskealdre.

På 8 af ejendommene er det meste af landbrugsjorden i 2014 solgt fra, en udvikling, der startede i 1970erne. Fra 5 af disse ejendomme er jorden endda solgt til bedrifter udenfor området. På 3 af ejendommene er jorden lejet ud. Der er således i 2014 kun 4 ejendomme tilbage med landbrugsdrift i forskelligt omfang.

Siden frasalget/udlejningen af jorden har der på de 11 ejendomme været 26 ejere, som i gennemsnit indtil 2014 har haft ejendommen i 9,5 år. Det har i omtalen af de enkelte ejendomme ikke været muligt fuldt ud at redegøre for alle disse 26 ejeres familieforhold.

Det er bemærkelsesværdigt, at blandt de 41 familier, der har været i statshusmandskolonien i den landbrugsproduktive periode, har der kun været 2 skilsmisser svarende til en skilsmisseprocent på 4,9 mod ca. 18 pct. i hele landet i 1950 og 40-45 pct. i de senere år.

Der kan være flere grunde til denne lave skilsmissepct., Med der er nok ingen tvivl om, at en af de væsentligste grunde er, at et statshusmandspar har og havde et arbejdsfællesskab og ikke blot et bofællesskab. Man havde hele døgnet rundt et fælles mål i at få det bedste mulige ud af bedriften både økonomisk og socialt og dermed også i højere grad fælles interesser end mange ægteskaber i det øvrige samfund.

STATSHUSMANDSBRUGENES OPSTART, BYGNINGER, DRIFT OG ØKONOMI

Husmand, rigsdagsmedlem, formand for De samv. Danske Husmandsforeninger, m.m., Niels Frederiksen, der var formand for Statens Jordlovsudvalg fra starten i 1919 og frem til 1947, gav på et møde i begyndelsen af 1920erne følgende beskrivelse af hovedretningslinierne i udstykningsarbejdet (resume):

„Opstarten i fordelingen af de jordlodder, der kunne blive på udstykningsarealerne, var en annoncering i dagbladene i juni måned hvert år, om hvilke arealer, der skulle udstykkes, og at der kunne fås ansøgningsskemaer hos sognerådene i de kommuner, hvor ejendommene lå.

Ansøgningsskemaerne skulle indleveres til sognerådene inden 15.7. samme år.

Sognerådene skulle senest 1.8. indsende ansøgningsskemaerne til den amtslige husmandsbrugskommission. Med hvert skema skulle der følge en erklæring fra sognerådet om ansøgerens kvalifikationer.

På grundlag af disse erklæringer skulle husmandsbrugskommissionerne foretage en indstilling til Statens Jordlovsudvalg om den rækkefølge, i hvilken ansøgerne burde komme i betragtning.

Husmandsbrugskommissionerne skulle ved indstillingen om rækkefølgen bl.a. tage hensyn til, om ansøgerne ved eget arbejde i landbrugets tjeneste havde været dygtige og flittige og havde sparet kapital op. Jo dygtigere, flittigere og sparsommeligere den enkelte ansøger havde været, des større var muligheden for at få en jordlod i den konkurrence, der ofte var om disse".

Jensine Larsen og Laura Sørensen fortæller om tilværelsen som statshusmænd og - koner.
Kilde: Viborg Stifts Folkeblad 22.november 1986.

Der er ingen tvivl om, at denne udvælgelsesprocedure var en væsentlig årsag til, at de fleste statshusmandsbrug blev startet op med dygtige familier, der i de fleste tilfælde fik oparbejdet bedrifter, der blev en pryd for egnen.

Opstarten kunne være brydsom. I et interview i Viborg Stifts Folkeblad den 22.11.1986 fortæller Laura Sørensen (Enghavevej 40) og Jensine Larsen (Sødalvej 27) om de barske forhold, der var på herregården Sødals marker, da de startede op i begyndelsen af 1920erne. Laura Sørensen fortæller, at de fleste arealer var dyrket op, men de var i en forfatning, der ikke gav håb om større udbytter. Familien måtte i de første år i lighed med de andre nybyggere rive tørret senegræs (kvikgræs) sammen på markerne inden der kunne komme ordentlige udbytter.

Ved en jubilæumsfest i Rødding Husmandsforening formentlig i midten af 1950erne overrækker formanden Holger Nygaard Christensen diplomer eller æresmedlemsbeviser til Peter og Sigrid Madsen, Kokholm. På den anden side af Holger Nygaard Christensen står Kristian og Karen Jochumsen, der har fået deres diplom. Kilde: Jens Dollerup. Ejnar Nygaard Christensen og Ulf Hansen.

I de første mange år blev husmandsstederne drevet ved hjælp af heste. I begyndelsen havde ikke alle husmænd heste, og de måtte så klare sig ved at låne heste og måske redskaber hos naboer eller andre landmænd. Men fra 1950 begyndte traktorerne at komme.

Som et positivt træk ved udstykningen nævner Laura Sørensen, at husmandsfamilierne fra Sødal mark kom til at præge livet i sognet. De skabte mere liv i sognet, og det havde en gavnlig indflydelse på bl.a. mejeriet, brugsforeningen, kirken og skolen samt i øvrigt i foreningslivet. Husmændene kom i bestyrelsen for flere af foreningerne, og de fik også deres repræsentant i Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd.

Sødal mark var repræsenteret i Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd i næsten alle perioder fra 1933 til 1970 ved først Jens Nielsen og derefter ved Gudmund Pedersen. Det har desværre ikke været muligt at spore bestyrelsesprotokollen for Rødding Husmandsforening. Men både Severin Sørensen og Holger Nygaard Christensen har været formænd for denne forening, og flere af husmændene fra Sødal mark har uden tvivl været bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsen for Rødding Husmandsforening formentlig i midten af 1950erne. Fra højre Julius og Kristence Lauritsen, Batum, Holger og Esther Nygård Christensen, Enghavevej 42 (formand), Niels Chr. og Kirstine Skov, Sødalvej 25, Thorvald og Jenny Bak, Ingstrupholmvej 1, Chr. og Ane Marie Aaes, Iversvej 5. Kilde: Jens Dollerup, Ejnar Nygaard Christensen og Ulf Hansen.

Jensine Larsen hæfter sig ikke så meget ved bøvlet med at få markerne renset for senegræs. Hun siger, at det var en vidunderlig tid, da de begyndte deres tilværelse på Sødal mark. „Vi havde et enestående fællesskab, måske ikke mindst, fordi vi alle var i samme situation. De økonomiske midler var beskedne, og alle havde rigeligt at rive i ved opbygningen af de nye hjem", siger Jensine Larsen.

Hun påpeger også, at der var et enestående sammenhold mellem husmændene på Sødal mark. De var enige om næsten alt undtagen det politiske. De fleste politiske partier havde vælgere på Sødal mark, og der kunne godt være nogle heftige diskussioner, når politik kom på dagsordenen.

Jensine Larsen mindes også med særlig glæde sommerudflugterne til

Hjarbæk fjord, hvor tre-fire familier i en mælkevogn tog af sted en søndag. Det var den eneste fridag på hele året. Vi sang og morede os sammen, og der kunne også vanke en ispind i dagens anledning. Pengene var små, og de skulle ikke bruges til unyttige ting, men investeres i bedriften. Ellers gik familierne sammen om aftenen. Mændene tog et slag kort, mens konerne fandt strikke- og sytøjet frem.

Vi havde også mange festlige stunder i høst og om efteråret, når kartofler og roer skulle i hus, siger Jensine Larsen. Så gik familierne sammen og hjalp hinanden. Det var også med til at skabe fællesskabsfølelsen hos husmandsfamilierne. Alle måtte hjælpe til. Hver dag måtte konerne ud at malke og give et nap med i bedriften ved siden af, at de også skulle passe huset og børnene.

Vi blev mætte hver dag og fik det tøj, vi skulle gå i, tilføjer Laura Sørensen. Men der var ikke noget til luksus. Vi var tilfredse, selvom der ikke var mange ledige stunder. Der var også festdage, når høsttiden kom. I de første år med le, men senere købte vi en høstmaskine, som gjorde arbejdet lettere. Så måtte flere familier gå sammen og hjælpe til med opbindingen og senere med indkøringen af negene. De første år var udbyttet beskedent, men efterhånden blev der flere traver at hente hjem, da de tidligere lyngbakker og kvikbefængte jorder kom i kultur.

Else Brøndum (Sødalvej 16) beretter også om, at det var skik og brug at hjælpe hinanden, og da telefonen vandt indpas i 1930erne, var ejendommene på Sødalvej 14, 16, 25 og 27 fælles om en såkaldt partstelefon. Det er et ukendt begreb i 2015. Men hvis en af de nævnte skulle ringe op, skulle man først løfte røret, og hvis en af de andre partshavere så havde en samtale i gang, måtte man pænt vente med at ringe op, indtil denne samtale sluttede. Det kunne godt stille krav til selvbeherskelsen, hvis man havde travlt og den snakkende var en person med hang til lange samtaler.

Else Brøndum fortæller også om selskabeligheden, at der normalt en gang om året holdtes større kaffegilder specielt for naboer og genboer. Hvis man kom sammen med præsten eller degnen, var de også indbudt til disse kaffegilder. Inden kaffebordet sad kvinderne så i den pæne stue med håndarbejde og udvekslede synspunkter og opskrifter. Mændene sad i dagligstuen, hvor de drøftede politik eller landbrug. De kunne også spille kort eller gå en tur i stalden og bese besætningen. Efter en tur i stalden kunne de så sprede en hyggelig staldduft i stuen, når de kom ind til kaffen.

Bygningerne

Husmændene stod selv som bygherre, når de havde fået adkomst til deres jordlod. Det var op til den enkelte at søge byggetilladelse og træffe aftaler

med håndværkerne. Byggeriet skulle dog respektere visse retningslinier med hensyn til valg af konstruktioner og materialer.

Formålet med disse retningslinier var at sikre, at de bygninger, hvor staten havde pant for byggelånene, var af en rimelig god kvalitet, ligesom der også var taget visse æstetiske hensyn.

I de første år havde Statens Jordlovsudvalg en aftale med foreningen „Bedre Byggeskik", hvis arkitekter gav råd og anvisninger til de håndværkere, der byggede for de nye husmænd. Fra 1922 ansatte Statens Jordlovsudvalg imidlertid egne arkitekter, som førte tilsyn med byggeriet og sikrede, at udvalgets retningslinier blev fulgt, m.m..

Arkitekterne kunne også levere typetegninger som grundlag for egentlige arbejdstegninger.

De stuehuse, der blev bygget, var typisk på 80 – 90 m^2, og driftsbygningerne var på 130 – 150 m^2. Bygningerne kunne være sammenbyggede i vinkelform eller adskilte og placerede i vinkelform.

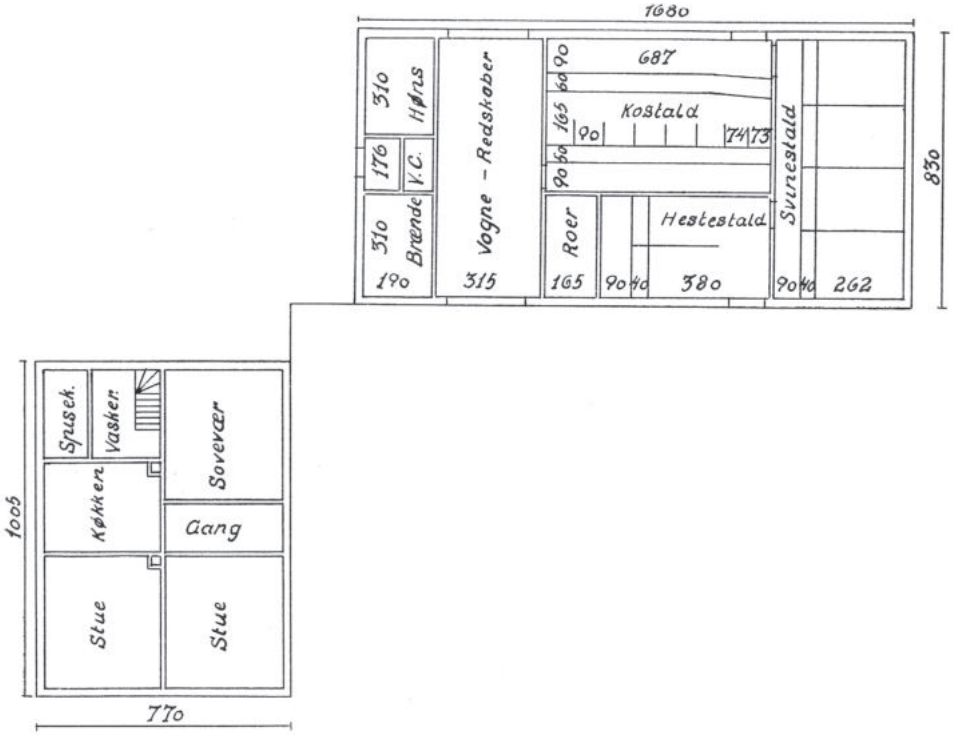

Bygningsskitser til statshusmandsbrug. Kilde: Håndbog for det mindre landbrug. I. 1947. Red. Aksel Milthers.

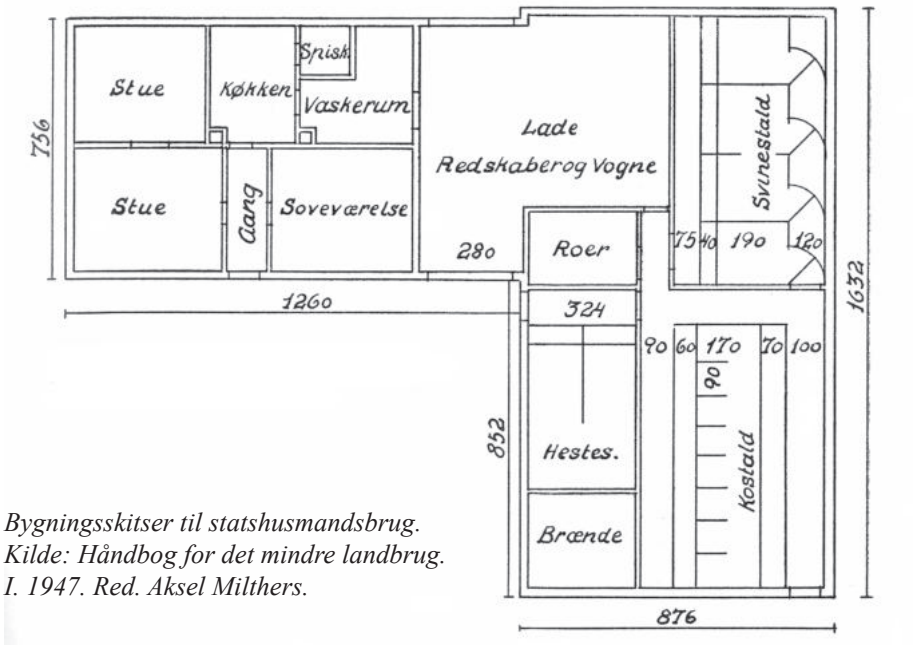

Bygningsskitser til statshusmandsbrug.
Kilde: Håndbog for det mindre landbrug.
I. 1947. Red. Aksel Milthers.

Driften

Driften på statshusmandsbrugene var som på andre husmandsbrug præget af en ret stor animalsk produktion pr. arealenhed for at få en tilfredsstillende indtægt. Denne animalske produktion var normalt så stor, at ejendommens afgrøder ikke var et tilstrækkelig fodergrundlag – der skulle suppleres med indkøbte fodermidler.

I de første 10 – 15 år efter brugenes oprettelse var der ingen elektricitet. Staldbelysningen var først og fremmest flagermuslygter, der kun gav en nødtørftig belysning. Malkningen var håndmalkning. Et arbejde, som mand og kone – eller medhjælper - ofte delte mellem sig.

På Sødal mark var markdriften ret traditionel. Der var ikke bedrifter, der opererede med større specialproduktioner. Markplanen var udarbejdet med henblik på at skaffe så meget foder som muligt til stalden.

Markplanen i 1940erne og 1950erne tog hensyn til, at den vigtigste animalske produktion var kvægholdet med 5-7 køer + opdræt. Griseholdet var de fleste steder begrænset til et par søer og de smågrise og fedesvin, som dette sohold kunne præstere. Og naturligvis var der før traktorens indtog et par heste på alle ejendomme samt lidt høns.

Derfor kunne der i eksempelvis en 7 – marks plan være 2 marker med korn, 2 med græs, 2 med roer og 1 med kartofler. Den forholdsvis store pro-

duktion af kartofler skyldes, at kogte kartofler dengang var meget anvendt til grisefoder. 3 kg kogte kartofler kunne energimæssigt erstatte 1 kg byg, og da der kunne avles op mod 200 tdr. kartofler pr. td. land mod 15 – 20 tdr. korn, var kartoflerne billigt foder. De blev kogt enten på omkringkørende kogerier eller på Rødding mejeri og opbevaret i kuler ligesom roerne.

Selve markdriften var meget mere omstændelig og arbejdskrævende i de første årtier end senere. Ved folketællingen i 1930 havde de fleste af ejendommene da også ansat medhjælp i form af unge tjenestekarle og pensionister, og på enkelte af ejendommene var børnene ved at blive så store, at de godt kunne begynde at hjælpe til.

Mekaniseringen var af meget begrænset omfang. Men der var meget maskinsamarbejde på de få områder, hvor der var maskiner. Der var således adskillige, der havde et fællesskab om en selvbinder.

Men det største maskinsamarbejde var dog nok om den nye kartoffeloptager fra fabrikken Buchtrup i Randers, der formentlig kom i 1948, og som de fleste af ejendommene var medejere af. Den revolutionerede kartoffeloptagningen. Før dens fremkomst havde man en kartoffelplov, som løsnede jorden i kartoffelrækkerne, og så kravlede folk bagefter og gravede kartoflerne fri af jorden – ofte med de bare næver. Med Buchtrup maskinen blev kartoflerne „løftet" op af jorden, rystet fri for jord og kartoffeltop, og lå helt fri ovenpå jorden i rækker lige til at samle op. Ydermere fandt man med Buchtrup maskinen på at gå sammen i 2 eller flere familier og hjælpe hinanden med opsamlingen. Kartoffeloptagningen blev med dette lidt af en fest i stedet for et koldt, surt og tilsyneladende uoverkommeligt arbejde med at grave i jorden. Det festlige var især for de medhjælpende børn, der havde megen fornøjelse af at kaste de halvrådne læggekartoftler efter hinanden.

Det relativt store areal med rodfrugter gav en god beskæftigelse om sommeren. Der skulle radrenses roer flere gange og ligeledes radrenses og hyppes kartofler. Og man skulle gennem både roe- og kartoffelrækker mindst 2 gange med roehakken. Det var utrolig så lang sådan en roerække kunne forekomme, når man gik og udtyndede og fjernede ukrudt.

Der var dog én stor fordel ved alt dette arbejde i rodfrugtmarkerne: Ukrudtet fik ikke en chance for at overleve, og det var nok nyttigt i tiden før der kunne ukrudtsbekæmpes med planteværnsmidler.

Økonomien

Der kendes ingen regnskaber fra statshusmandsbrugene på Sødal mark. Men der er ingen tvivl om, at det for de flestes vedkommende har været beskedne indtægter således som det også er beskrevet ovenfor af Jensine

Larsen og Laura Sørensen. Især efter midten 1950erne, hvor økonomien i landbruget generelt blev dårligere, og hvor strukturændringerne begyndte at gøre sig gældende. Med hjemmemarkedsordningerne fra begyndelsen af 1960erne blev økonomien dog forbedret lidt.

På enkelte af ejendommene bød man ind på en mælketur, når mejeriet sendte turene i udbud, og der var op gennem 1960erne og senere en stigende tilbøjelighed til at tage arbejde ved siden af bedriften for at hjælpe på den dårlige økonomiske udvikling.

I den nedenstående tabel fra Det landøkonomiske Driftsbureaus jubilæumsskrift fra 1968 er vist udviklingen i økonomien på de forskellige ejendomsstørrelser. Endvidere er med Danmarks Statistik som kilde vist lønudviklingen for faglærte arbejdere i det øvrige samfund i form af en beregnet årsindtægt:

	1940/41 1944/45	1945/46 1949/50	1950/51 1954/55	1955/56 1959/60	1960/61 1965/66
Familiens opnåede arbejdsfortjeneste, kr. pr. ejendom:					
Under 20 ha	3.860	5.361	8.381	8.464	13.314
30 - 50 ha	8.225	9.252	15.403	14.330	19.037
50 – 100 ha	11.662	11.443	20.604	17.565	23.491
Årsindtægt for faglært mand, kr.	4.128	6.456	9.912	11.834	17.576

Kilder: Det landøkonomiske Driftsbureau. Landbrugets økonomi i 50 år. 1918 – 1968. Side 103. Danmarks Statistik

Definitionen på familiens opnåede arbejdsfortjeneste er følgende:

Nettoudbytte af gældfri ejendom:
+ beregnet arbejdsvederlag til ulønnede familiemedlemmer
+ beregnet driftsledelse
- rente af den samlede landbrugskapital

= Familiens opnåede arbejdsfortjeneste

Begrebet udtrykker, hvad der er til rådighed for privatforbruget, personlige skatter, afdrag på gæld og investeringer.

Tabellen viser det kendte, at der var en klar forskel i arbejdsfortjenesten mellem de forskellige brugsstørrelser. Men brugene under 20 ha forbedrer deres arbejdsfortjeneste i forhold til de større brug fra begyndelsen af 1940erne til begyndelsen af 1960erne. Eksempelvis var arbejdsfortjene-

sten i 1940 – 45 på brugene med 30 – 50 ha hele 113 pct. større end på brugene med under 20 ha. Men i begyndelsen af 1960erne var forskellen indsnævret, idet arbejdsfortjenesten på brugene med 30 – 50 ha nu kun var 43 pct. højere end på brugene under 20 ha.

Men når arbejdsfortjenesten på brugene under 20 ha sammenlignes med den beregnede årsindtægt for en faglært mandlig arbejder viser det sig, at arbejdsfortjenesten for familierne på ejendomme med under 20 ha med årene bliver mere og mere bagefter den faglærte arbejder. Og med den løn eksplosion, der skete i det danske samfund fra midten af 1960erne og frem til begyndelsen af 1980erne, bliver denne forskel mere og mere udtalt.

Disse forskelle i indtægt og levefod har helt sikkert sammen med den stigende mekanisering i både mark og stald været stærkt medvirkende til strukturudviklingen, hvor landbrugsproduktionen efter 1960 ophører på en stadig større del af de mindre landbrug.

UDSTYKNINGENS SAMFUNDSMÆSSIGE BETYDNING

Helt fra udstykningens start og op gennem 1900tallet har der både i landbruget og i samfundet været diskussion om behovet for udstykning og om udstykningens samfundsmæssige betydning.

Især den teknologiske udvikling i landbruget og i det øvrige samfund har dog medført, at debatten om disse emner uddøde i anden halvdel af 1900 tallet.

Efter 1960erne har det været almindelig anerkendt, at det nu er sammenlægning af bedrifterne, der skal til for at udnytte den teknologiske udvikling og teknik i landbruget – se appendix 2 om strukturudviklingen i landbruget.

Men det er alligevel både nyttigt og interessant at omtale udstykningens betydning både økonomisk og socialt fra 1900 tallets begyndelse og op til slutningen af 1960erne.

Som et eksempel på dette kan nævnes Aalborg amts Udstykningsforenings køb og udstykning af herregården St. Restrup mellem Aalborg og Nibe i 1912. St. Restrup var på 1.523 tønder land, hvoraf 1.100 blev udstykket i 50 statshusmandsbrug og 200 tønder land blev solgt som tillægsjord til ældre små husmandsbrug.

Resten bestående af skov, parkanlæg og hovedbygningen blev indrettet til husmandsskole – den første landbrugsskole overhovedet i Nordjylland.

Produktionen og antal beskæftigede på St. Restrups jorder før og efter udstykningen var følgende:

	Før udstykningen	Efter udstykningen
Antal ejendomme	1	50
Areal, tdr. land	1.523	1.100
Besætning:		
Kreaturer	307	600
- heraf køer	150	300
Heste	30	100
Svin	0	500
Høns	40	3.000
Årlig mejerileverance, pund mælk	537.000	1.570.000
Antal familier	15	50
Antal personer inkl. børn	75	250
Skattemæssig indtægt, kr.	5.000[1)]	87.000

Kilde: Husmandsbevægelsens historie gennem 25 år. Ved P. Jeppesen. De samv. Danske Husmandsforeninger.

1) Ejerens skattemæssige indtægt. Dertil skal lægges den skattemæssige indtægt i de 15 familier.

Det samme beskæftigelsesmæssige og produktionsmæssige billede kunne sikkert laves for Sødals vedkommende, hvis talmaterialet forelå.

Tabellen taler for sig selv. Husmandsbrugene var arbejdsintensive fordi kravet om en årlig indtægt, så en familie kunne leve af ejendommens afkast, krævede en væsentlig større animalsk produktion pr. arealenhed end på de store landbrug. For St. Restrups vedkommende betød det mere end en tredobling af den animalske produktion. Ud over en voldsom stigning i den skattemæssige indtægt og skatteevne og i beskæftigelsen i den primære landbrugsproduktion var der følgende afledede positive virkninger af produktionsudvidelsen:

- øget beskæftigelse på forsynings- og aftagervirksomhederne, som igen gav øgede samfundsmæssige indtægter,
- forøgelse af landbrugseksporten til gavn for landets valutabalance og økonomi,
- og øgede aktiviteter i det omgivende samfund med mejeridrift, foderstofhandel og detailhandel.

Dertil kommer de positive effekter på de sociale områder. De 50 ekstra familier på St. Restrups jorder skabte på alle områder mere liv i sognet, i kirkelivet, på skoleområdet og i foreningslivet i øvrigt. Det samme gjorde de 15 familier på Sødal mark.

På det sociale område skal også nævnes de gunstigere opvækstvilkår for børnene på statshusmandsbrugene sammenlignet med opvækstvilkårene for børn i arbejderfamilierne i byerne, hvor der var ringe beskæftigelsesmæssige forhold for børnene, og hvor der helt op til slutningen af 1950erne var stor arbejdsløshed og ofte dårlige boligforhold. I det omfang børnene var med arbejdsfællesskabet, lærte de også nytten af dette, en lærdom, som de også kunne få gavn af senere i livet.

Statshusmandskolonien på Sødal mark og alle andre statshusmandskolonier gav formentlig de samme økonomiske og sociale fordele for statshusmandsfamilierne og deres omverden som statshusmandskolonien på St. Restrup gjorde – især i årene fra 1920 og frem til 1960erne. Med den voldsomme strukturudvikling, der satte ind efter 1960, ophørte den selvstændige landbrugsmæssige drift på en stor del af statshusmandsbrugene. På de fleste ejendomme er bygningerne dog bevaret og de tjener nu som bolig m.m. for bl.a. hobbylandmandspar, hvor begge ægtefæller har udearbejde. Derigennem er udstykningens positive samfundsmæssige betydning i nogen grad bevaret.

APPENDIX 1. LOVGIVNING VEDRØRENDE STATSHUSMANDSBRUG

1899 – loven

Denne lovgivning startede den 24. marts 1899, da „Lov om tilvejebringelse af jordlodder til landarbejdere" blev vedtaget.

Lovens titel fortæller dog i et klart sprog, at det primære formål ikke var lovgivning for ophjælpning af selvhjulpne brug. I stedet var det lovgivning til sikring af den nødvendige arbejdskraft på større landbrug. Baggrunden for dette var, at den stigende ud- og afvandring fra landbruget i de sidste par årtier af 1800tallet havde givet en frygt for mangel på arbejdskraft i landbruget.

På dette tidspunkt i historien var landbruget i modsætning til i dag det helt store, alt dominerende og bærende erhverv i det danske samfund. Så mangel på arbejdskraft i dette erhverv var en alvorlig sag, der måtte gøres noget ved.

Lovens hovedbestemmelser var følgende: For at kunne erhverve et statshusmandsbrug skulle en landarbejder:

- have indfødsret
- være i alderen 25 – 50 år
- ikke være straffet
- ikke have modtaget fattighjælp, som ikke var tilbagebetalt eller eftergivet
- have arbejdet mindst 5 år ved landbruget
- fremlægge vidnesbyrd om hæderlighed og eje mindst 400 kr..

Ejendommen skulle være mellem 3,5 og 5 tdr. land middeljord – dog mindst 2 og højst 8 tdr. land, og den måtte med jord, bygninger, besætning og redskaber højst koste 4.000 kr.. Ansøgning om støtte skulle indgives gennem sognerådet til den amtslige husmandsbrugskommission på 3 medlemmer, hvis formand blev udpeget af landbrugsministeren, mens de to andre fra starten blev valgt af amtsrådet. Den ene skulle være en husmand.

På et landbrug af denne størrelse kunne der højst ernæres en ko og en kalv og nogle få får, grise og høns, hvilket langtfra var nok til at give fuld beskæftigelse til en familie eller til at give familien en tilstrækkelig indkomst.

Blev en ansøgning imødekommet, udlånte staten 9/10 af beløbet. Altså højst 3.600 kr.. Ansøgeren skulle selv bygge på ejendommen efter en plan, som staten godkendte. Lånet blev forrentet med 3 pct. og var afdragsfrit i de første 5 år. Så skulle halvdelen afdrages i løbet af 47 år, og den anden halvdel skulle afdrages i de næste 65 ½ år.

Loven blev i de følgende år stærkt kritiseret. Det hastigt voksende So-

cialdemokrati, der havde stemt i mod loven, talte om „slavehuse", og i husmandskredse blev man med tiden mere og mere utilfreds med loven. Der blev i perioden 1900 – 1920 efter 1899 loven oprettet i alt 9.300 statshusmandsbrug med en gennemsnitsstørrelse på kun 3,5 tdr. land.

Loven blev revideret enkelte gange i dens levetid, hvor bl.a. bestemmelserne om lånenes størrelse blev justeret i takt med prisudviklingen. Ved revisionen i 1909 blev lovens titel ændret til „Lov om oprettelse af statshusmandsbrug". Endvidere bortfaldt overgrænsen på 8 tdr. land, og der blev åbnet op for tillægslån til køb af tillægsjord og byggeri, såfremt den købte tillægsjord gav basis for en større besætning.

Det oprindelige formål med loven, nemlig at skaffe arbejdskraft til de større landbrug blev i øvrigt indfriet. En undersøgelse i 1890erne viste, at indehaverne af disse småbrug havde udearbejde 150-155 dage om året.

Udstykningsforeningerne

Efter 1900 blev husmændene stadig bedre organiseret, og i 1910 blev landsorganisationen De samvirkende danske Husmandsforeninger dannet. Bl.a. som følge af utilfredsheden med 1899 loven, der kun gav mulighed for at oprette små statshusmandsbrug, der ikke kunne forsørge en familie, begyndte man fra 1904 at oprette udstykningsforeninger, og efterhånden blev det meste af landet dækket af disse. Medlemmerne i disse foreninger var dels folk, som gerne ville have et husmandssted og dels folk, der ønskede at støtte udstykningstanken. Kontingentet til disse foreninger var i stor udstrækning en garantikapital, som var nødvendig, når foreningerne skulle låne til køb af gårde.

Med hjælp fra loven af 6. april 1906 om udlån af statsfonden til udstykning af større landejendomme til husmandsbrug kunne disse udstykningsforeninger opkøbe større gårde og udstykke disse til husmandsbrug af en størrelse, der gav fuld beskæftigelse og levebrød til en familie.

Som eksempel på en sådan udstykningsforenings virke kan nævnes Ålborg Amts Udstykningsforening, der foretog det første gårdkøb i 1909. Frem til 1927 opkøbte foreningen 19 gårde med et samlet areal på 7.120 tdr. land, som blev udstykket til i alt 398 husmandsbrug med et gennemsnitligt areal på ca. 17 tdr. land. 271 af disse brug oprettedes via privat låntagning så som kreditforeningslån, banklån og andet, og oprettelsen af de øvrige finansieredes med statslån.

Et andet eksempel er den sjællandsk-fynske udstykningsforening. Fra 1906 og 18 år frem opkøbte denne forening 136 ejendomme med over 20.000 tdr. land. Ca. 1.200 tdr. land af disse blev opkøbt af Statens Jordlovsudvalg, som udstykkede dem efter 1919 loven. De resterende ca.

18.800 tdr. land blev udstykket i 1.529 parceller med gennemsnit på godt 12 tdr. land pr. parcel. De østdanske parceller var mindre end de nordjyske, men jorden var nok også mere givtig på øerne.

Der foreligger ikke en samlet opgørelse for udstykningsforeningernes virke for hele landet, men det skønnes, at de stod bag oprettelsen af 6 – 7.000 husmandsbrug.

Disse brug betegnes i denne publikation som statshusmandsbrug uanset, at etableringen af nogle af dem blev delvis finansieret ved private midler. Årsagen til dette var, at 1899 lovens max. grænser for udlån ofte var for lille til at dække udgifterne ved etableringen af de lidt større brug, der kunne fås gennem udstykningsforeningerne.

1919 - lovene

Efter århundredskiftet ændredes baggrunden for udstykningspolitikken gradvist. I slutningen af 1800 tallet var det centrale punkt som nævnt spørgsmålet om at skaffe tilstrækkelig med arbejdskraft til landbruget.

Men efter 1900 ændrede det sig i takt med den politiske udvikling i samfundet, herunder bl.a. systemskiftet i 1901 med indførelse af parlamentarismen, fremkomsten af et nyt midterparti i form af Det radikale Venstre og især en befolknings- og erhvervsudvikling, der gav vækst på venstrefløjen i det politiske billede. Dertil kom, at husmandsstanden begyndte at blive erhvervspolitisk vågen og aktiv og etablere sig i foreninger, der kunne varetage dens interesser. Alene husmandsforeningernes virke gennem udstykningsforeningerne vakte opmærksomhed.

Det centrale element i udstykningspolitikken blev derfor efterhånden at sikre så mange som muligt i befolkningsoverskuddet på landet et selvstændigt brug og derved begrænse antallet af unge, der var henvist til enten at udvandre eller til at søge beskæftigelse udenfor landbruget.

Men for at nå dette mål skulle der skaffes jord, og især fra radikal og socialdemokratisk side var man optaget af, at det bl.a. kunne ske ved at inddrage jord fra grevskaber, baronier, stamhuse og fideikommiser, under et kaldet majorater.

En lang række af Danmarks største godser var fra den tidlige enevælde og fremefter blevet samlet i såkaldte majorater, der gik udelt i arv til den førstefødte søn i besidderfamilien, eller den nærmeste mandlige arving, hvis ikke der var sønner. Majoraterne blev efter størrelse opdelt i grevskaber, baronier og stamhuse. Ejendommene måtte ikke sælges i fri handel, og besidderne havde alene brugsretten over dem samt retten til de eventuelle driftsoverskud ved ejendommenes drift. Majoratsbesidderne var i realiteten en slags statsfæstere med særlige rettigheder.

I grundloven af 1849 bestemtes det, at disse majorater skulle ophæves, men ikke hvordan. I 1909 nedsatte den daværende venstreregering derfor en lenskommision, der skulle komme med forslag til dette. Men der var i denne kommission stærkt delte meninger om, hvordan majoraterne skulle ophæves. Kommissionens betænkning var opdelt i 6 mindretal, som hver havde sine forslag til løsning af opgaven. Så opgaven med at komme med et brugbart forslag blev overtaget af en landbokommission, der i 1911 blev nedsat af den daværende venstreregering.

Arbejdet i dette udvalg førte frem til, at den radikale regering i 1919 kunne fremsætte forslag til de såkaldte oktoberlove af 4.10.1919, som omfattede 4 love: Lensloven, præstegårdsloven, salgsloven og ekspropriationsloven. Kun de 3 førstnævnte blev gennemført.

Lensloven gav majoratsbesidderne ret til at få gods og kapital frigivet, hvis de afgav 1/3 af jorden mod en erstatning, der skulle svare til den pris pr. ha, som en forstandig køber ville give for jorden, hvis den hørte til en middelstor bondegård. Endvidere skulle majoratsbesidderne afgive 25 pct. af den kapital, der var båndlagt i majoraterne.

Jorden skulle anvendes til udstykning samt som tillægsjord til for små husmandsbrug oprettet efter 1899-loven, og pengemidlerne skulle indgå i en særlig jordfond og anvendes til køb af udstykningsjord eller til udlån til mindre jordbrugere. Loven betød, at 74 majorater og 42 båndlagte kapitaler blev frigjorte i det første tiår efter lovens vedtagelse. Det skønnes, at majoratsbesidderne som følge af loven afgav ca. 25.000 ha til udstykning samt 100 mio. kr. til jordfonden.

Majoratsbesidderne fandt ikke lensloven retfærdig. De hævdede, at loven var i strid med grundlovens sikring af ejendomsretten og derfor burde omstødes af domstolene. To majoratsbesiddere anlagde sag mod staten med denne påstand. Landsretten gav dem medhold. Men de tabte i Højesteret. Denne højesteretsdom har helt op til nutiden givet anledning til en del juridisk debat bl. a. fordi der var et betydeligt mindretal blandt de 12 højesteretsdommere, der var enige i Landsrettens dom.

Præstegårdsloven bestemte, at de til præsteembederne hørende jorder, der efter deres beskaffenhed og beliggenhed var egnede til landbrugsdrift, skulle udstykkes og som hovedregel udbydes til salg i parceller af en sådan størrelse, at der på hver parcel kunne oprettes et husmandsbrug, som var stort nok til at ernære en familie ved dens egen arbejdskraft. Mindre parceller kunne anvendes som tillægsjord til bestående brug.

På de gårde, hvor præsten selv drev jorden, skulle udstykningen ske ved

embedsskifte i præsteembedet. Hvor jorden var bortforpagtet - og det var den i langt de fleste tilfælde - skulle udstykningen ske, når forpagtningskontrakten udløb.

Statens Jordlovsudvalg udstykkede jorderne for i alt 575 præstegårde, som afgav ca. 12.000 ha. Endvidere udstykkedes der jord fra 36 sønderjyske domænegårde, som afgav ca. 4.000 ha.

Salgsloven bestemte, at jorder i Statens eje, der efter deres beskaffenhed og beliggenhed var egnede til landbrugsmæssig drift, kun måtte sælges på de i loven fastsatte vilkår.

Jorden skulle som hovedregel udstykkes i parceller af en sådan størrelse, at der på hver parcel kunne oprettes et husmandsbrug, der var stort nok til at ernære en familie ved dens egen arbejdskraft. Mindre parceller kunne sælges som tillægsjord til bestående mindre brug, der ikke var store nok til at kunne ernære en familie.

Ved overtagelsen af parcellen skulle køberen ikke betale nogen købesum, men i stedet forpligte sig til at give Jordfonden en uafløselig prioritet i jorden og betale rente heraf, den såkaldte jordrente. Den skulle betales halvårlig, og den blev i første omgang fastsat til 2,25 pct. af jordens værdi fastsat til den pris, som en fornuftig køber måtte antages at ville give for jorden, hvis den hørte til en middelstor bondegård.

Disse betingelser for jordrente blev løbende justeret i takt med stigningen i jordens handelsværdi. Som tidligere nævnt bevirkede konjunktur – og renteudvikling, at ordningen efterhånden blev for dyr for ejerne af jordrentebrugene. I 1968 blev der givet mulighed for, at ejerne af jordrentebrugene kunne købe jorden på rimelige vilkår, en ordning som de fleste udnyttede.

Til opførelse af bygninger inkl. brønd, ajlebeholder og møddingsplads kunne der af staten ydes et byggelån på indtil 90 pct. af omkostningerne – dog ikke ud over et maximumsbeløb, der blev fastsat for hvert kalenderår. Disse lån var afdragsfrie i de første 3 år, hvorefter de skulle afdrages med 1 pct. om året. Renten blev fastsat til 4,5 pct.. Der skulle kun betales renter af max. 6.000 kr., men hvis låntager solgte ejendommen videre, kunne staten forlange hel eller delvis indbetaling af det rentebeløb, der skulle have været betalt af lånebeløbet ud over de 6.000 kr..

Til at administrere Jordlovene af 1919 oprettedes Statens Jordlovsudvalg, som efterhånden blev centralorganet ved oprettelsen af statshusmandsbrug og ved tilsynet med de husmandsbrug, der var behæftet med statslån. Fra starten bestod udvalget af 11 medlemmer, der alle udnævntes af landbrugsministeren. 6 af de 11 medlemmer skulle være medlemmer af Rigsdagen.

Udstykningsarbejdet blev varetaget i samarbejde med de amtslige husmandsbrugskommissioner (se omtalen af 1899 - loven), som på vegne af Statens Jordlovsudvalg førte tilsyn med de bestående brug.
Efter vedtagelsen af 1919-lovene var der to brugstyper side om side:
1. brugene på privat indkøbt jord enten gennem udstykningsforeningerne eller på anden måde.
2. jordrentebrugene.

Husmanden kunne således vælge. Han kunne købe jorden på det frie marked og få lån svarende til 90 pct. af købesummen for jorden og af udgifterne til opførelse af bygningerne. Disse lån blev finansieret af Finansministeriet.

Han kunne alternativt erhverve jord fra Jordfonden. I så fald skulle han ikke betale for jorden, men forpligte sig til at give Jordfonden en uafløselig prioritet i jorden og betale den halvårlige jordrente. Derudover kunne han få et lån svarende til 90 pct. af byggeomkostningerne. Disse lån var finansieret af Jordfonden. Det var den billigste måde at komme i gang på.

Udstykningens omfang. Udstykningerne, der blev gennemført efter 1899-loven, 1919 – lovene og af udstykningsforeningerne, kan opgøres til følgende:

	Brug på jordrentevilkår	Brug på privat indkøbt jord	Brug i alt
1899 – loven	-	-	9.300
Udstykningsforeningerne	-	-	7.000[2)]
1919 – lovene:			
1920 – 1929	4.226	2.357[1)]	6.583
1930 – 1939	2.083	2.326	4.409
1940 – 1949	827[2)]	806[2)]	1.633[2)]
1950 – 1959	-	-	1.186
1960 – 1965	-	-	102
I alt	-	-	30.213

1) Tallene dækker alene perioden 1925-1929.
2) Tallene for udstykningsforeningerne, og for perioden 1945-1949 er delvis skønnede.

APPENDIX 2. STRUKTURUDVIKLINGEN I DANSK LANDBRUG GENERELT

Den teknologiske udvikling i landbruget har i 1900 tallet været voldsom. Egentlig begyndte det på de største gårde i sidste halvdel af 1800 tallet med de første traktorer og høstmaskiner. Men op gennem 1900 tallet – og især efter 2. verdenskrig - fulgte bondebrugene og husmandsbrugene efter.

Konsekvenserne af den teknologiske udvikling har været, at både arbejdskraftforbrug, omkostninger og indtjening pr. kg produkt er blevet væsentlig reduceret. Det har medført, at indtjeningen på husmandsbrugene ikke kunne følge med indkomstudviklingen i det øvrige samfund, og derfor fik den teknologiske udvikling voldsomme konsekvenser især for husmandsbrugene. Men også for strukturudvikling og beskæftigelse i landbruget generelt har den teknologiske udvikling haft store konsekvenser.

Strukturudviklingen

Fra 1904 til 1920 steg antallet af husmandsbrug med over 3 ha med ca. 16.000 fra ca. 56.000 til godt 72.000 som følge af dels lovgivningen fra 1899 vedrørende husmandsbrug og dels udstykningsforeningernes virke.

Fra 1919 og frem til 2010 er udviklingen skitseret i tabel 1 vedrørende antal landbrugsejendomme.

Tabel 1. Udviklingen i antal landbrugsejendomme

År	0,55 - 3,3 ha[1)]	3,3 - 10,0 ha[2)]	10,0 - 15,0 ha		15,0 - 30,0 ha	Over 30 ha	I alt
1919	43.891	65.254	25.494		43.364	27.926	205.929
1929	38.525	71.826	26.809		43.566	24.911	205.637
1946	23.714	77.859	31.365		48.771	26.438	208.147
1951	21.317	76.770	32.550		49.465	25.733	205.835
1961	17.559	70.681	31.347		48.335	28.600	196.522
1970	14.528	29.510	24.767		43.858	27.534	140.197
1980	15.693	20.503	-	51.688	-	31.271	119.155
1990	1.317	12.203	10.193		22.035	33.591	79.338
2000	1.281	9.453	5.249		12.848	28.000	57.831
2010	1.099	8.031	-	12.089	-	20.880	42.099

1) fra 1946 til 1961: 0,5 – 3,0 ha. Efter 1961: 0,5 - 4,9 ha. Fra og med 1990 er kun medtaget specielle intensive bedrifter under 5 ha.
2) fra 1946 til 1961: 3,0 – 10,0 ha. Efter 1961: 5,0 – 9,9 ha.
Kilde: landbrugsstatistikken.

Tabellen viser, at efter 1919 lovene steg antallet af ejendomme mellem 3 og 15 ha med små 19.000 frem til 1951. Med den tidligere nævnte stigning fra 1904 til 1920 er det en stigning i alt på ca. 35.000 husmandsbrug med 3-15 ha fra 1904 til 1951. Samtidig blev antal brug med under 3 ha reduceret med ca. 22.000. Enten blev de opkøbt eller også fik de bevilget tillægsjord og rykkede op i klasserne over 3 ha.

Derefter stagnerer antallet og i slutningen af 1950erne begynder antallet af husmandsbrug at falde.

Som årsager til dette skal især nævnes den teknologiske udvikling og prisfaldende på landbrugets produkter, der satte ind i sidste halvdel af 1950erne samt en begyndende højkonjunktur i byerhvervene, der kom samtidig og gav gode beskæftigelsesmuligheder i byerhvervene. Fra 1970 og fremefter er reduktionen af antal husmandsbrug accelereret.

Det er bemærkelsesværdigt, at antallet af landbrug med over 30 ha også falder efter1990. Det er ensbetydende med, at ejendommene i denne størrelsesgruppe vokser i størrelse.

Produktivitet og beskæftigelse i primærlandbruget

I tabel 2 er vist udviklingen fra 1924 til 2004 med hensyn til husdyrbestand, produktion af husdyrprodukter og beskæftigelsen i primærlandbruget.

Tabel 2. Husdyrbestand, produktion og beskæftigelse 1924 og 2004.

	1924	2004
Landbrugsareal, ha	3.208.000	2.646.000
- heraf korndyrkning, ha	1.252.000 (39 %)	1.485.000 (56 %)
- høstudbytte, t	2.283.000	8.965.000
- do pr. ha, hkg	19,0	60,4
Husdyrbestand:		
Malkekøer	1.369.000	563.000
Heste	548.000	0
Svin	2.868.000	13.233.000
Fjerkræ	20.284.000	16.551.000
Får	302.000	141.000
Mink, avlsdyr	0	2.434.000
Produktion pr. år:		
Mælk, t	4.000.000	4.604.000
Mælk pr. ko, kg pr. år	2.922	8.178

Svinekød og flæsk, t	337.900	1.967.000
Fjerkrækød, t	13.600	213.000
Æg, t	64.800	72.000
Fåre- og lammekød, t	5.000	2.000
Minkskind, stk.	0	12.600.000
Beskæftigelse, primærproduktion	ca. 500.000	62.353

Kilder: Landbrugsstatistikken, Danmarks Statistik. Det danske landbrugshistorie 1914-88. Erik Helmer Pedersen.

Det fremgår af tabel 2, at beskæftigelsen i primærlandbruget er reduceret med ca. 440.000 svarende til 87-88 pct. i løbet af de 80 år fra 1924 til 2004.

De 62.353 beskæftigede i 2004 fordeler sig med 35.022 til selvstændige landmænd, 3.622 til deres ægtefæller og 23.709 til lønmodtagere på bedrifterne.

Denne reduktion i beskæftigelsen er sket samtidig med, at kornudbyttet er steget fra 2.383.000 t til 8.965.000 t svarende til en stigning i ha-udbyttet fra 19,0 hkg til 60,4 hkg. Det skyldes primært planteforædling, bedre dyrkningsmetoder, anvendelse af planteværnsmidler og en større anvendelse af kunstgødning.

Antallet af køer er mere end halveret, men alligevel er mælkemængden steget fra 4.000.000 t til 4.604.000 t svarende til, at mælkeydelsen pr. ko pr. år er steget fra 2.922 kg til 8.178 kg. Det skyldes primært avlsarbejde og et betydeligt større kendskab til koens ernæring.

Endelig er produktionen af svinekød steget med knap 500 pct., og produktionen af fjerkrækød er steget med knap 1.500 pct.. Den store stigning for fjerkrækødets vedkommende skyldes bl.a., at der ikke var en slagtekyllingeproduktion i 1924. Den startede først i begyndelsen af 1950erne. Sideløbende med dette er der siden 1924 kommet en stor produktion af minkskind.

Ægproduktionen i 2004 er ikke steget siden 1924. Årsagen til dette er, at denne produktionsgren er mishandlet af lovgiverne gennem unødig stramme regler.

Kilder:

Af jord er du kommet. Sognehistoriske glimt Rødding-Løvel-Pederstrup
Ane tavle for Søren Rasmussen og Maren Kristensen
Danmarks Adels Årbog 1920
Dansk landbrugs historie og statistik. Bind II. 1956. Aksel Milthers
Danske gårde i tekst og billeder. Viborg amt. Bind 3. 1989
De danske ministerier 1901-1929. Svend Thorsen. 1972
De viste vejen. Det kongelige danske Landhusholdningsselskab. 1969
Det danske landbrugs historie. Bind 5. Red. K. Hansen 1943-45
Det danske landbrugs historie. Bind 3 og 4. 1810-1988. Red. Claus Bjørn. 1988
Det Landøkonomiske Driftsbureau. Landbrugets økonomi i 50 år. 1918 - 1968
Evert, Eigil: FLS-Klanen
Fakta om erhvervet 2013. Landbrug og Fødevarer
Heinesen, Knud: Min Krønike. 2006 og 2008. (Sødalvej 14)
Herregården. Gods og samfund. Bind I. Nationalmuseet 2004.
Hvem var minister. Poul Dam. 1984
Håndbog for det mindre landbrug 1947. Bind 1. Red. professor Axel Milthers. Artikel om statshusmandsbrug ved dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang.
Jeppesen. P.V.: Husmandsbevægelsens historie gennem 25 år. 1927
Jørgensen, Tormod: Statens Jordlovsudvalg 1919 – 1944.
Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg
Landøkonomisk oversigt 2005. Dansk Landbrug
Nettet (Geodatastyrelsens matrikel info, kirkebøger, folketællinger, tingbog, tingbogsattester, skøde- og panteprotokoller, m.m.)
Primé, Jørgen: Fra jord til bord. Strukturdirektoratets og Statens Jordlovsudvalgs historie
Sødal Hovedgård. Historieopgave VUC Viborg ved Jette Mathiesen
Tjele på langs 1998 – artikel om Sødal ved Jette Giversen
Tjele på langs 2012 – artikel om statshusmændene i Nr. Vinge ved Nette Hunsballe
Tjele på langs 2014 – artikel om Sødal ved Jørgen Dalager
Vort sogns historie, bind 8. Red. Salomon J. Frifelt
Viborg Amts landøkonomiske Forening 1846 – 1971.
Viborg Stifts Folkeblad 1919 – 1923, 1954, 1958, 1962, 1966, 1968, 1972 og 22.11.1986
Andersen, Jørgen Kaack, Sødalvej 14, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 14)
Andersen, Søren, Randersvej 90A, 8800 Viborg. (Sødalvej 19)
Andersen, Søren Thybo, Gl. Røddingvej 13, Løvel, 8830 Tjele. (flere)
Bach, Jette Bundgaard, Kirkebækvej 131B, Romlund, 8800 Viborg. (Sødalvej 23)
Bartholomæussen, Solveig, Ryomgårdsvej 13 B, 8581 Nimtofte. (Sødalvej 12)
Brøndum, Else, Østerbakken 31 C, 7700 Thisted. (Sødalvej 16) 9791 0220
Christensen, Anna (Dalsgaard), Mejerigården 4, 1. th., 8800 Viborg. (Sødalvej 21)
Christensen, Hans Peter, Hobro Landevej 165, Sjørring, 8830 Tjele. (flere)
Christensen, Kirsten og Ejner Nygaard, Præstevænget 20, Rødding, 8830 Tjele. (Enghavevej 42 og 44)
Christensen, Niels Jørgen (Dalsgaard), Holstebrovej 69, 8800 Viborg. (Sødalvej 21)
Christensen, Sigurd, Limfjordsgade 14, Gjøl, 9440 Åbybro.
Christensen, Vagn, Skolevej 11, 5464 Brenderup. (flere)

Dalager, Jørgen, Vråvej 24, Vrå, 8830 Tjele (Sødal).
Dollerup, Jens, Hald Ege. Planteavlskonsulent.
Frandsen, Niels-Holger og Birgit, Sødalvej 21, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 21)
Frederiksen, Heine Thordal, Sødalvej 12, Rødding, 8830 Tjele. (Sødal 12)
Furbo, Bent Jensen, Drosselvej 21, 8800 Viborg. (Sødalvej 23)
Giversen, Jette og Jens Peter, Kirkegade 9, Rødding, 8830 Tjele. (Sødal)
Gloggengiehser, Mogens Andreas, Kongelysvej 14, 8800 Viborg (Sødalvej 12)
Hansen, Hans Trier, Rindsholmvej 22, 8800 Viborg. (Sødalvej 19)
Hansen, Poul Erik Ødis, Sødalvej 33, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 33)
Hansen, Ulf, Præstevænget 3, Rødding, 8830 Tjele. 8830 Tjele
Havtorn, Lene, direktionssekretær, LMO, Asmildklostervej 11, 8800 Viborg. (Sødal)
Hjøllund, Niels Erik, Mågevej 22, 8800 Viborg.(Sødalvej 21)
Hougaard, Signe (Skov), Åstrupvej 3, 8830 Tjele. (Sødalvej 25)
Jakobsen, Gert Julius, Sødalvej 16, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 16)
Jakobsen, Betty og Hans Peter, Sødalvej 27, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 27 m. flere)
Jensen, Allan, Sødalvej 25, Rødding 8830 Tjele. (Sødalvej 25)
Jensen, Peter Michael, Ravnstrupvej 24, 8800 Viborg. (Sødalvej 19)
Jensen, Rita, Jegstrup Vest 142, 8800 Viborg. (Sødalvej 14)
Justesen, Nikolaj, Sødalvej 19, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 19)
Møller, Hardy Christensen, Enghavevej 44, Rødding, 8830 Tjele. (Enghavevej 44)
Møller, Vibeke, Meldgårdsvej 127, Rødding, 8830 Tjele. (Enghavevej)
Nielsen, Aksel, Elmevangen 15, 8800 Viborg. (Sødalvej 19)
Nielsen, Hilda (Dalsgaard), Vestergade 11, Ørum, 8830 Tjele. (Sødalvej 23)
Nielsen, Ketty, Løndalen 17, Vammen, 8830 Tjele. (Sødalvej 35)
Nielsen, Laurits, Kirkegade 39A, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 35)
Nielsen, Lisbeth, Gillebakken 21, Løvel, 8830 Tjele). (Sødalvej 23)
Nielsen, Poul Henning, Solsortvej 11, 8800 Viborg. (Sødalvej 23).
Nymand, Svend Aage, Kløverbo 57, 2665 Vallensbæk Strand. (Iversvej 7
Nymand, Dan Leo, Hans Egedesvej 119, 9600 Års. (Iversvej 7).
Nørbæk, Svend Damgaard, Kærvej 12, Uggelhuse, 8960 Randers SØ. (Sødalvej 12)
Olesen, Anne-Mette, receptionist, LMO, Asmildklostervej 11, 8800 Viborg. (Sødal)
Ottesen, Per Nelson, Tornevangsvej 22B, 3460 Birkerød. (Sødalvej 12).
Pedersen, Ole Brandt, Veldsparken 65, Ørum, 8830 Tjele. (Sødalvej 21)
Pedersen, Vera og Svend Haugaard, Enghavevej 40, Rødding, 8830 Tjele. (Enghavevej 40)
Pedersen, Jørgen Haugaard, Batum Hedevej 8, Rødding, 8830 Tjele. (Enghavevej 42)
Pedersen, Svend Møller, Lergravsvej 17, Bigum, 8830 Tjele. (Sødalvej 16)
Pluszek, Birgit, Hobrovej 46, Fastrup, 8830 Tjele.
Rasmussen, Carsten Yding, Engvej 5, Løvel, 8830 Tjele. (flere)
Rasmussen, Bjarne, Åkandevej 7, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 35)
Steffensen, Solveig og Niels Peter Ledgaard, Sødalvej 23, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 23)
Sørensen, Børge, Bellisvej 16, st. tv. 8800 Viborg.(Sødalvej 18)
Sørensen, Gerda, Vansøgårdsvej 31, Rødding, 8830 Tjele (Sødalvej 10)
Sørensen, Jette Berit Kjærsgaard, Vansøgårdsvej 17B, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 19)
Sørensen, Niels Ove, Engvej 4, Tapdrup, 8800 Viborg. (Sødalvej 35)

Thorsager, Jacob, Hobrovej 19, Vammen, 8830 Tjele. (Sødalvej 35)
Trangbæk, Hardy, Sct. Nicolajgade 4, st. tv., 8800 Viborg.(Sødalvej 42)
Varnum, Per Stisen, Sødalvej 35, 8830 Tjele. (Sødalvej 35)
Vestergaard, Gerda, Krogen 3 A, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 18)
Vestergaard, Poul Henrik, Sødalvej 18, Rødding, 8830 Tjele. (Sødalvej 18)

www.forlagetaras.dk
9 788785 092526